

MARIANN KYLMÄNIEMI, OUTI TÖYTÄRI

Vammaispalvelulain mukaiset apuvälinepalvelut

– Selvitys apuvälinepalveluiden toteutumisesta
Suomessa vuonna 2006

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus

postimyynti: Stakes / Asiakaspalvelut PL 220, 00531 Helsinki
puhelin: (09) 3967 2190, (09) 3967 2308 (automaatti)
faksi: (09) 3967 2450 • Internet: www.stakes.fi

© Kirjoittajat ja Stakes

Taitto: Raili Silius

ISBN 978-951-33-2184-0 (nid.)

ISSN 1795-8091 (nid.)

ISBN 978-951-33-2185-7 (PDF)

ISSN 1795-8105 (PDF)

Stakes, Helsinki 2008

Valopaino Oy

Helsinki 2008

Tiivistelmä

Mariann Kylmäniemi, Outi Töytäri. Vammaispalvelulain mukaiset apuvälinepalvelut. Selvitys apuvälinepalveluiden toteutumisesta Suomessa vuonna 2006. Stakes, Työpapereita 22/2008. 42 sivua, hinta 15 €. Helsinki 2008. ISBN 987-951-33-2184-0

Apuvälinepalveluiden laatusuosituksen (Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen Kuntaliitto, 2003) mukaan laadukkaana apuvälinepalvelun tulee olla suunnitelmallista, tehokasta ja hyvin johdettua sekä ammattitaitoista ja käyttäjälähtöistä. Tämä kysely selvitti vammaispalvelulain mukaisten apuvälinepalveluiden toteutumista kunnan sosiaalitoimen näkökulmasta ja kyselyllä kerättiin myös palveluiden tunnuslukuja vuodelta 2006. Selvityksessä käsiteltiin erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvia apuvälinepalveluja (asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet) sekä yleisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvia apuvälinepalveluja (päivittäisten toimintojen välineet).

Selvitys toteutettiin syksyllä 2007 lähettämällä sähköinen kyselylomake kaikille Manner-Suomen kuntien ja kuntayhtymien sosiaalijohtajille. Kuntien (n = 380) vastausprosentti oli 59.

Laskennallisesti arvioiden apuvälinepalveluiden asiakasmäärä vuonna 2006 oli noin 7 350 asiakasta. Asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden apuvälinepalveluissa oli keskimäärin 1,0 asiakasta tuhatta asukasta kohden ja päivittäisten toimintojen välineiden apuvälinepalveluissa keskimäärin 0,4 asiakasta tuhatta asukasta kohden. Palvelut kohdentuivat pääasiassa työikäiseen väestöön. Asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden apuvälinepalveluiden asiakkaista 48 prosenttia oli työikäisiä ja päivittäisten toimintojen välineiden apuvälinepalveluiden asiakkaista 68 prosenttia.

Kunnat olivat varanneet vuonna 2007 vammaispalvelulain mukaisiin, asuntoon kuuluviin välineisiin ja laitteisiin keskimäärin 0,9 euroa/asukas ja päivittäisten toimintojen välineisiin keskimäärin 0,8 euroa/asukas. Kaikkien kuntien laskennallinen määräraha vuodelle 2007 oli noin 8,9 miljoonaa euroa. Kunnista noin 80 prosenttia ilmoitti määrärahojen pysyneen samoina tai kasvaneen verrattuna vuoden 2006 toteutunutta vuoden 2007 suunnitelmaan.

Yleisimmin korvattuja vammaispalvelulain mukaisia apuvälineitä olivat tukikaiteet, hälytysjärjestelmät, luiskat, kodinkoneet, autoon liittyvät apuvälineet sekä puhelimet.

Yli puolet vastanneista kunnista kilpailutti asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet päätös-kohtaisesti, mutta kolmannes kunnista ei kilpailuttanut näitä apuvälineitä ollenkaan. Suurin osa kunnista ei kilpailuttanut myöskään päivittäisten toimintojen välineitä. Kunnista puolella oli käytössä ainakin osassa välineitä paperinen rekisteri ja sähköinen rekisteri kolmanneksella. Välineet oli luokiteltu ainakin osin vain viidessä prosentissa kunnista.

Hakemuksia vammaispalvelulain mukaisista apuvälinepalveluista tuli kuntiin keskimäärin 1,0 tuhatta asukasta kohden vuonna 2006. Laskennallisesti arvioiden hakemuksia oli yhteensä noin 7 800 kappaletta. Hakemuksista joka kahdennestakymmenennestä tehtiin kielteinen päätös. Kielteiset päätökset perustuivat vammaispalvelulakiin. Asiakas sai apuvälineen käyttöönsä keskimäärin 3,5 viikossa hakemuksen vireillepanosta.

Kunnista kahdeksan prosenttia oli rajoittanut ennalta asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden korvaamista ja 16 prosenttia päivittäisten toimintojen välineiden korvaamista. Rajoitukset koskivat muun muassa määrärahoja, kohtuullisia kustannuksia, tarveharkintaa, yleisesti sovittuja käytäntöjä sekä korvausvastuuta muun lain mukaan. Suurin osa kunnista ei ollut ennalta rajannut apuvälinepalvelujen korvaamista.

Vammaispalvelulain mukaiset apuvälinepalvelut olivat moniammatillista ja monitahoista yhteistyötä. Apuvälinepalveluiden toteutukseen osallistuivat asiakas itse, hänen omaisensa ja läheisensä, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset, kunnan rakennus- ja tekninen toimi sekä yksityiset palveluntuottajat. Asiakas, hänen omaisensa tai läheisensä olivat useimmin apu-

välineprosessin aloitteentekijöinä. Terveydenhuollon toimijoiden osuus apuvälinepalveluprosessissa oli suuri aloitteen tekemisessä, apuvälineen arvioinnissa, välineen sovituksessa ja käytön opetuksessa. Sosiaalitoimi hankki useimmin välineen ja kuntien rakennus- tai tekninen toimi sekä yksityiset palveluntuottajat asensivat välineet. Yksityiset palveluntuottajat vastasivat myös välineiden käytön opetuksesta sekä välineiden huolloista ja korjauksista.

Sosiaali- ja terveystoimien apuvälinepalvelut oli yhdistetty 15 prosentissa kunnista. Hyötyinä yhdistetylle toimintamallille nähtiin muun muassa ammattitaidon ja asiantuntemuksen keskittyminen ja kustannustehokkuus. Haittoina mainittiin kustannusten jakautuminen ja paisuminen sekä palveluiden siirtyminen kauemmas asiakkaasta.

Vastaajilla oli vaihtelevasti tietoa Apuvälinepalveluiden laatusuosituksen mukaisista alueellisista apuvälinepalveluiden kehittämissuunnitelmista ja työn- ja vastuunjaon sopimisista. Puolet kunnista oli tehnyt alueellisen apuvälinepalveluiden suunnitelman tai sellainen oli tekeillä, mutta puolet kunnista ei osannut vastata. Samoin työn- ja vastuunjaosta oli sovittu lähes puolessa kunnista, mutta saman verran kunnista ei osannut vastata.

Apuvälinepalveluiden laatusuosituksen mukaiset alueelliset suunnitelmat, yhteisesti sovitut työn- ja vastuunjaot, yhtenäiset kriteerit tiedonkeruulle ja valtakunnallinen tiedonkeruu myös vammaispalvelulain mukaisissa apuvälinepalveluissa varmistavat kuntalaisille laadukkaammat ja tehokkaammat apuvälinepalvelut.

Avainsanat: apuvälineet, apuvälinepalvelut, vammaispalvelut, resurssit, saatavuus

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	3
1 Taustaa	7
1.1 Suomen apuvälinepalveluista	7
1.2 Vammaispalvelulaki ja siihen liittyvät apuvälinepalvelut	7
1.2.1 Asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet	8
1.2.2 Päivittäisten toimintojen välineet	8
1.2.3 Aikaisemmat selvitykset vammaispalvelulain mukaisista apuvälinepalveluista ..	8
2 Selvityksen tarkoitus ja menetelmät	9
2.1 Selvityksen tarkoitus ja kyselyn toteutus	9
2.2 Aineiston analyysimenetelmät	9
3 Tulokset	10
3.1 Kyselyyn vastaaminen	10
3.2 Vammaispalvelulain mukaisten apuvälinepalveluiden toimintaluvut ja saatavuus	11
3.2.1 Apuvälinepalveluiden asiakkaat	11
3.2.2 Apuvälinepalveluihin varatut määrärahat vuodelle 2007	13
3.2.3 Myönnetyt apuvälineet	14
3.2.3.1 Asiakkaalle korvauksetta käyttöön annetut asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet	16
3.2.4 Apuvälinepalvelujen hakemukset vuonna 2006	17
3.2.5 Myönteiset päätökset	18
3.2.6 Kielteiset päätökset	18
3.2.7 Apuvälinepalveluihin ennalta asetetut rajoitukset	19
3.3 Vammaispalvelun apuvälinepalveluissa käytössä olevat työvälineet	20
3.3.1 Välineiden hankintakilpailutus	20
3.3.2 Käytössä olevat rekisterit	20
3.3.3 Välineiden luokitus	21
3.3.4 Välineiden yksilöinti	21
3.4 Vammaispalvelun päätöksenteko ja apuvälinepalveluprosessin toimijat	21
3.4.1 Apuvälinepalveluiden päätösten tekijät	21
3.4.2 Palveluprosessin toimijatahot	22
3.4.2.1 Aloite välineen hankkimiseksi	22
3.4.2.2 Asiakkaan apuvälinetarpeen arviointi	22
3.4.2.3 Välineen hankinta	22
3.4.2.4 Välineen asennukset	22
3.4.2.5 Välineen käytön opetus asiakkaalle	23
3.4.2.6 Välineiden huollot ja korjaukset	23
3.5 Yhteistyö sosiaali- ja terveystoimien apuvälinepalveluissa	23
3.5.1 Yhteistyö apuvälinepalveluissa	23
3.5.2 Välineiden korvausvastuu	24
3.5.3 Alueelliset apuvälinepalvelujen suunnitelmat	24
3.5.4 Yhdistetyt sosiaali- ja terveystoimen apuvälinepalvelut	24

4	Yhteenveto tuloksista	25
5	Pohdinta	28
5.1	Kysely ja aineiston keruu	28
5.2	Apuvälinepalvelujen resursseista	28
5.3	Palvelujen asiakkaista	29
5.4	Myönnetyt apuvälineet	29
5.5	Apuvälinepalveluista ja yhteistyöstä	29
	Lähteet	31
	Liite	32

1 Taustaa

Tämä raportti käsittelee vammaispalvelulain mukaisten apuvälinepalvelujen järjestämistä ja saatavuutta Suomen kunnissa. Näiden apuvälinepalveluiden saatavuutta ei aikaisemmin ole tutkittu valtakunnallisesti.

1.1 Suomen apuvälinepalveluista

Suomen lainsäädäntö ohjaa apuvälinepalveluiden järjestämistä. Apuvälinepalveluissa pääasiallinen vastuu on kunnilla, joissa terveydenhuolto vastaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineistä, sosiaalitoimi vammaispalvelulain mukaisista, asumiseen liittyvistä apuvälineistä ja koulutoimi vastaa perusopetukseen liittyvistä apuvälineistä (Salminen, 2003). Apuvälinepalveluiden useista järjestäjistä johtuen apuvälinepalveluprosessit ovat monivaiheisia ja niiden pitäisi liittyä aina kiinteästi apuvälineen tarvitsijan muihin kuntoutus- ja hoitoprosesseihin. Apuvälinepalveluihin kuuluvat apuvälineen tarpeen määrittäminen, sovitukset, hankinta ja mahdolliset muutostyöt, luovutus omaksi tai käytettäväksi, käytön opetus ja seuranta sekä välineiden huolto ja korjaus (Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen Kuntaliitto, 2003).

Vuonna 2003 Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto julkaisivat Apuvälinepalveluiden laatusuosituksen. Sen tarkoituksena on ohjata ja kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon apuvälinepalveluja yhtäläisin perustein ja käyttäjälähtöisesti toimiviksi palveluiksi, jotka toteutetaan tehokkaasti ja ammattitaitoisesti. Käyttäjälähtöisyys, tehokkuus ja ammattitaitoisuus varmistavat sen, että asiakas saa tarvitsemansa apuvälineen käyttöönsä riippumatta asuinpaikastaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen Kuntaliitto 2003).

Suomen apuvälinepalveluiden järjestämistä ja saatavuutta on tutkittu lähinnä terveydenhuollon järjestämissä lääkinällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluissa (mm. Sillanpää 1995, Petäkoski-Hult 1995, Salminen 1997, Töytäri 2001, Töytäri 2007). Tutkimuksissa on todettu alueellisia ja organisaatioiden välisiä vaihteluja apuvälineiden luovutuskäytännöissä ja saatavuudessa. Vammaispalvelulain mukaisista apuvälinepalveluista on valtakunnan tasolla kerätty tietoja aikaisemmin vain käytetyistä määrärahoista ja asiakasmäärästä.

Apuvälinealan toimijoiden keskuudessa on jo pitkään nähty ongelmana lääkinällisen kuntoutuksen ja vammaispalveluiden apuvälinepalveluita säätelevien lakien tulkinnanvaraisuus käytännön työssä. Hurnasti (2006) selvitti tutkimuksessaan terveydenhuollon ammattilaisten käsitystä ”päivittäiset toiminnot” -termistä. Termiä käytetään sekä lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineitä että vammaispalveluiden apuvälineitä koskevissa laeissa ja asetuksissa, mutta sitä ei ole tarkemmin määritelty. Termin ”päivittäiset toiminnot” tulkinnanvaraisuus voi aiheuttaa ongelmia silloin, kun käytännön työssä selvitetään asiakkaan apuväline tarvetta ja joudutaan miettimään, kumman lain mukaan apuväline tulisi hankkia asiakkaalle. (Hurnasti 2006)

1.2 Vammaispalvelulaki ja siihen liittyvät apuvälinepalvelut

Vammaispalvelulaki (380/87) ja vammaispalveluasetus (759/87) astuivat voimaan 1988. Vammaispalvelulain tavoitteena on mahdollistaa vammaisen ihmisen eläminen yhteiskunnassa tasavertaisesti muiden kansalaisten kanssa. Lain tarkoituksena on myös lisätä yksilöllisiä osallistumis- ja toimintamahdollisuuksia sekä parantaa vammaisen henkilön mahdollisuuksia vaikuttaa yhteiskunnan palvelujen suunnitteluun sekä toteuttamiseen. (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987)

Vammaispalvelulain mukaiset palvelut ja tukitoimet, sisältäen apuvälinepalvelut, on jaettu kahteen alueeseen. Nämä ovat kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvat palvelut ja kunnan yleisen järjestämisvelvollisuuden alaiset, määrärahasidonnaiset palvelut ja tukitoimet. Vaikeavammaisuuden määritelmän edellytykset täyttävillä henkilöillä on subjektiivinen oikeus erityisen järjestämisvelvollisuuden alaisiin palveluihin ja tukitoimiin riippumatta siitä, onko kunta varannut määrärahoja niiden tuottamiseen. Apuvälinepalveluissa näitä palveluja ovat asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet.

Yleisen järjestämisvelvollisuuden alaisten palvelujen ja tukitoimien myöntäminen on riippuvainen kunnan sosiaalihuollon toteuttamissuunnitelmasta ja näihin palveluihin ja tukitoimiin kaikilla kunnassa asuvilla vammaisilla on oikeus. Päivittäisten toimintojen välineet ovat yleisen järjestämisvelvollisuuden alaisia palveluja. Tässä raportissa käsitellään erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvia apuvälinepalveluita (asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet) sekä yleisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvia apuvälinepalveluita (päivittäisten toimintojen välineet). Näitä apuvälineitä tarkastellaan osin yhdessä ja osin erikseen.

1.2.1 Asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet

Sellaiselle vaikeavammaiselle henkilölle, jolle liikkuminen tai muu omatoiminen suoriutuminen vakituisessa asunnossa tuottaa erityisiä vaikeuksia, voidaan korvata asuntoon kiinteästi kuuluvien välineiden ja laitteiden hankinnasta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset. Asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita ovat nostolaitteet, hälytyslaitteet tai vastaavat muut asuntoon kiinteästi asennettavat välineet ja laitteet. Asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden kustannusten kohtuullisuuden arvioinnin tulee perustua vaikeavammaisuuteen ja siitä aiheutuviin tarpeisiin. Kunta voi myös kustannusten korvaamisen sijasta antaa korvauksetta asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita vaikeavammaiselle henkilölle käyttöön. Tällöin laitteet ja välineet jäävät kunnan omistukseen. (Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 759/1987, § 12–13).

1.2.2 Päivittäisten toimintojen välineet

Vammaispalvelulain mukaisia päivittäisten toimintojen välineitä ovat vamman tai sairauden vuoksi liikkumisessa, viestinnässä, henkilökohtaisessa suoriutumisessa kotona tai vapaa-ajan toiminnassa tarvittavia muita kuin lääkinällisen kuntoutuksen piiriin sisältyviä välineitä, koneita ja laitteita. Päivittäisten toimintojen välineiden hankintahinnasta voidaan korvata puolet. Korvausta voi hakea esimerkiksi auton, erilaisten harrastus- ja muistiinpanovälineiden sekä mikrotietokoneen ja kodinkoneiden hankintakustannuksista puolen vuoden kuluessa kustannusten syntymisestä silloin, kun niiden tarve on perusteltavissa vammalla. Kunta voi myös antaa päivittäisten toimintojen välineitä korvauksetta vammaisen henkilön käytettäväksi. (Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 759/1987, § 17)

1.2.3 Aikaisemmat selvitykset vammaispalvelulain mukaisista apuvälinepalveluista

Tilastokeskus kerää vuosittain Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastoon kuntien vammaispalveluiden kokonaiskustannukset sekä palveluiden asiakasmäärät. Vuodesta 2001 tilastoon on kerätty asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden korvausten asiakasmäärät, kuitenkin siten, että tiedot ovat yhdistetty toteutuneiden asunnonmuutostöiden tunnuslukujen kanssa. Vuoden

2006 toimintalukujen keräämisen yhteydessä pyydettiin kuntia myös ilmoittamaan asiakkaiden ikäjakaumat kyseisissä palveluissa. Kuusikkokunnat (Helsinki, Vantaa, Espoo, Tampere, Turku ja Oulu) keräävät omaan vuosittaiseen raporttiinsa vammaispalvelulain mukaisista tukitoimista tietoja asuntoon kuuluvien välineiden korvaamisesta (asiakasmäärät ja kustannukset) (Peltonen 2006).

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto tekivät Vammaispalvelut kunnissa -selvityksen vuodelta 2001 (Kumpulainen 2003). Selvityksessä tarkasteltiin kuntien vammaispalvelulain mukaisia palveluita ja tukitoimia sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden että päivittäisten toimintojen välineiden kustannuksia ja asiakasmääriä. Vammaispalvelulaki todettiin tässä selvityksessä melko toimivaksi ja joustavaksi palveluiden ohjaajaksi. Ongelmana nähtiin lain tulkinnanvaraisuus ja esimerkiksi vaikeavammaisuuden tulkinta ja määrittelmä. Kehittämiskohteeksi nousi tarve määrittellä kuntien velvollisuudet selkeämmin lain määäämissä palveluissa.

2 Selvityksen tarkoitus ja menetelmät

2.1 Selvityksen tarkoitus ja kyselyn toteutus

Tämän selvityksen tarkoituksena on kuvata ja arvioida vammaispalvelulain mukaan korvattavien apuvälinepalveluiden toteutumista kunnissa vuonna 2006 sekä kerätä tietoa näihin palveluihin käytetyistä resursseista. Selvityksen valmistelua ja toteutusta on ohjannut tutkija Outi Töytäri Stakesista. Selvitys toteutettiin syksyllä 2007 lähettämällä kyselylomake (liite 1.) kaikkiin Manner-Suomen kuntiin ja kuntayhtymiin. Kysely osoitettiin kunnan sosiaalijohtajalle, mutta kysely oli mahdollista siirtää vastattavaksi myös jollekin toiselle henkilölle. Kysely tehtiin Webropol-ohjelmalla ja kyselyyn vastattiin sähköpostissa mukana olleen linkin kautta verkossa. Sähköpostin liitteenä oli kyselylomakkeesta pdf-muotoinen versio, jota vastaajat pystyivät käyttämään apunaan kerätessään vastauksiin tarvittavia tietoja. Kysely oli jaettu kolmeen osioon, joista ensimmäisessä osiossa kysyttiin vammaispalvelulain mukaisten apuvälinepalveluiden saatavuutta ja toimintalukuja, toisessa osiossa kartoitettiin palveluprosessia ja kolmannen osion kysymykset koskivat Apuvälinepalveluiden laatusuosituksen tunnettavuutta ja käyttöönottoa kuntien vammaispalveluiden apuvälinepalveluissa. Tässä raportissa keskitytään ensimmäisen ja toisen osion kysymysten vastauksiin. Laatusuositusta koskevat kolmannen osion vastaukset käsitellään erillisessä raportissa.

2.2 Aineiston analyysimenetelmät

Kyselystä saaduista vastauksista eli muuttujista laskettiin frekvenssi- ja prosenttijakaumia. Apuna käytettiin Webropol- ja Excel-ohjelmia. Jatkuvista muuttujista laskettiin keskiarvot, keskihajonnat, vaihteluvälit sekä suhdeluvut asukkaita kohden koko maassa. Avovastaukset luokiteltiin Excel-taulukkolaskentaohjelmassa. Luokittelun jälkeen vastauksista laskettiin luokkien osuudet sekä mainintojen lukumäärät.

3 Tulokset

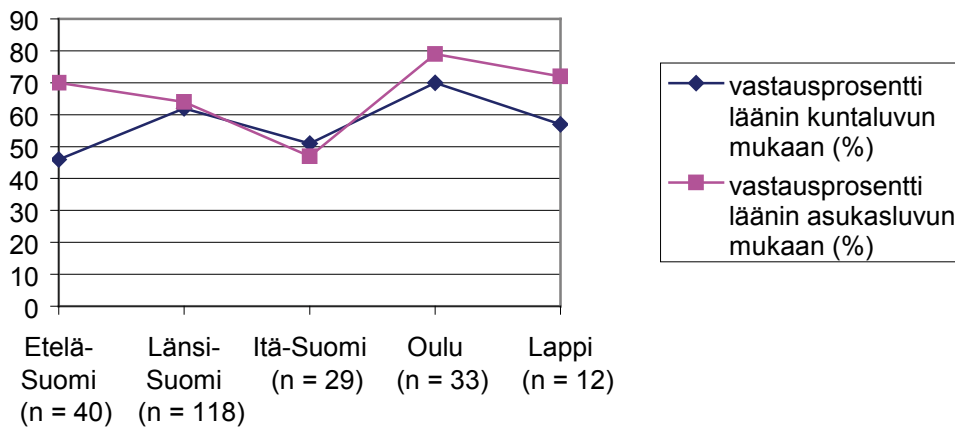
3.1 Kyselyyn vastaaminen

Kysely lähetettiin kaikkiin Manner-Suomen kuntiin sekä sosiaalipalveluja järjestäviin kuntayhtymiin (n = 380), joista vastauksia tuli yhteensä 224 kpl. Kyselyn vastausprosentti oli 59 %.

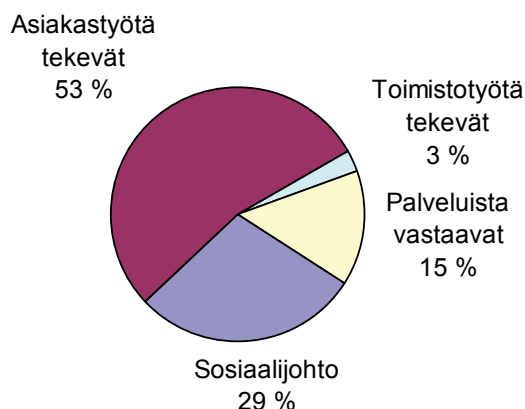
Kuntaluvun mukaan suurin vastausprosentti (70 %) oli Oulun läänissä, (n = 33). Vähiten vastauksia (46 %) saatiin Etelä-Suomen läänistä, (n = 40). Asukaslukuun suhteutettuna suurin vastausprosentti (79 %) oli Oulun läänissä ja pienin (47 %) Itä-Suomen läänissä. Kahdessa vastauksessa oli annettu kuntayhtymään kuuluvien kuntien tietoja. Tämän vuoksi saatujen vastausten (n = 224) ja vastanneiden kuntien (n = 232) lukumäärä ei ole sama. Analyysissa on huomioitu nämä kaksi vastausta niin, että asukaslukuun on lisätty koko kuntayhtymän asukasluvut.

Vastaajat täyttivät kyselylomakkeen yhtä vastaajaa lukuun ottamatta ohjeiden mukaisesti verkossa. Yksi vastaus saatiin paperiversiona ja se tallennettiin sähköiseen muotoon Stakesissa. Yksi vastaus tuli myöhässä kyselyn lukitsemisen jälkeen, eikä sitä voitu ottaa mukaan analysoitaviin vastauksiin.

Vastaajista (n = 224) suurin osa (53 %) oli asiakastyötä tekeviä henkilöitä (n = 120), kuten johtavat sosiaalityöntekijät, sosiaalityöntekijät, etuuskäsittelijät, perhetyöntekijät, avopalvelun ohjaajat, palvelunohjaajat, sosiaalihoajaajat, vammaispalveluohjaajat sekä vanhus- ja vammaishuollon ohjaajat (kuvio 2). Vastaajista 29 prosenttia (n = 65) kuului sosiaalijohtoon, joiden tehtävännimikkeinä olivat sosiaalijohtajat, perusturvajohtajat, sosiaali- ja terveysjohtajat, hallintopäälliköt sekä sosiaalisihteerit. Palveluista vastaavien henkilöiden (n = 33), kuten vammaispalvelujohtajien, vanhus- ja vammaistyönjohtajien, sosiaalityönjohtajien sekä palveluesimiesten osuus oli 15 prosenttia. Kyselyyn vastasi myös kuusi toimistotyötä tekevää henkilöä, muun muassa kanslisti ja toimistosihteerit.

Kuvio 1. Kyselyyn vastanneiden kuntien vertailu lääneittäin

Kuvio 2. Kyselyn vastaajien tehtäväalueet (n = 224)

3.2 Vammaispalvelulain mukaisten apuvälinepalveluiden toimintaluvut ja saatavuus

Kunnilta kysyttiin vuoden 2006 toimintalukuja vammaispalvelulain mukaisten apuvälinepalveluiden asiakkaista, hakemuksista ja kielteisistä päätöksistä. Lisäksi pyydettiin tietoja myönnettyistä apuvälineistä, kielteisten päätösten perusteista sekä mahdollisista korvaamisen rajoituksista.

3.2.1 Apuvälinepalveluiden asiakkaat

Asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden apuvälinepalveluiden asiakasmäärän vuodelta 2006 ilmoitti 96 prosenttia kunnista (n = 215). Asiakkaita oli keskimäärin 1,0 tuhatta asukasta kohden (vaihteluväli 0–8,1) (Taulukko 1.). Eniten asiakkaita oli Länsi-Suomen läänissä, 1,2 tuhatta asukasta kohden ja vähiten Etelä-Suomen läänissä, 0,8 tuhatta asukasta kohden (Taulukko 2.). Laskennallisesti arvioiden vuonna 2006 asuntoon kuuluvia apuvälineitä korvattiin 5 250 asiakkaalle. Vastanneista kunnista kaksi ilmoitti, etteivät ne tilastoineet asiakasmääriä ollenkaan.

Kunnista 72 prosenttia (n = 161) ilmoitti päivittäisten toimintojen välineiden asiakasmääränsä vuonna 2006. Se oli keskimäärin 0,4 tuhatta asukasta kohden (vaihteluväli 0–3,5) (Taulukko 3.). Laskennallisesti arvioiden vuonna 2006 päivittäisten toimintojen välineitä korvattiin 2 100 asiakkaalle. Eniten asiakkaita oli Lapin läänissä, 0,6 tuhatta asukasta kohden ja vähiten Itä-Suomen läänissä, 0,2 tuhatta asukasta kohden (Taulukko 4.). Kunnista 20 prosenttia (n = 44) ilmoitti, etteivät ne tilastoineet ko. toimintalukuja.

Vuonna 2006 asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden apuvälinepalveluiden asiakkaista seitsemän prosenttia oli 0–17-vuotiaita. Työikäisiä 18–64-vuotiaita oli 48 prosenttia asiakkaista ja yli 64-vuotiaita oli 45 prosenttia.

Päivittäisten toimintojen välineisiin liittyvien apuvälinepalveluiden asiakkaiden ikäjakaumat ilmoitti 58 prosenttia kunnista (n = 130). Asiakkaista 0–17-vuotiaita oli 11 prosenttia, 18–64-vuotiaita 68 prosenttia ja yli 64-vuotiaita 21 prosenttia. Kunnista 20 prosenttia (n = 46) ilmoitti, etteivät ne tilastoineet päivittäisten toimintojen välineitä saaneiden asiakkaiden ikäjakaumia.

Taulukko 1. Asuntoon kuuluvien välineiden apuvälinepalveluiden asiakasmäärät 1 000 asukasta kohden vuonna 2006, kuntien keskiarvo on laskettu asukasluvun mukaan

Asukasluvu	Keskiarvo	Vaihteluväli	Kuntia
korkeintaan 6 000	1,3	0–6,7	108
6 001–10 000	1,2	0–8,1	43
10 001–20 000	1,0	0–2,6	27
20 001–40 000	1,0	0,2–2,8	24
40 001–100 000	1,0	0,1–2,3	9
yli 100 000	0,9	0,4–1,1	4
Kaikki kunnat	1,0	0–8,1	215

Taulukko 2. Asuntoon kuuluvien välineiden apuvälinepalveluiden asiakasmäärät 1 000 asukasta kohden vuonna 2006 lääneittäin

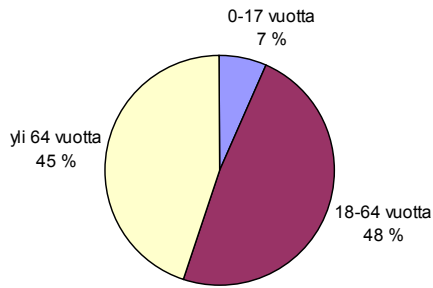
Lääni	Keskiarvo	Vaihteluväli	Kuntia
Etelä-Suomi	0,8	0–3,7	37
Länsi-Suomi	1,2	0–8,1	114
Itä-Suomi	1,2	0–4,6	28
Oulu	1,1	0–2,4	25
Lappi	0,9	0,4–2,9	11
Kaikki kunnat	1,0	0–8,1	215

Taulukko 3. Päivittäisten toimintojen välineiden apuvälinepalveluiden asiakasmäärät 1 000 asukasta kohden vuonna 2006, kuntien keskiarvo on laskettu asukasluvun mukaan

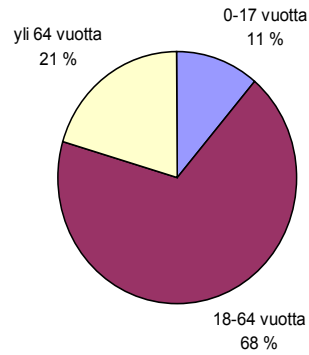
Asukasluvu	Keskiarvo	Vaihteluväli	Kuntia
korkeintaan 6 000	0,5	0–3,5	84
6001–10 000	0,4	0–3,0	32
10 001–20 000	0,5	0,1–2,0	18
20 001–40 000	0,5	0,1–1,9	18
40 001–100 000	0,4	0,1–0,6	6
yli 100 000	0,4	0–0,5	3
Kaikki kunnat	0,4	0–3,5	161

Taulukko 4. Päivittäisten toimintojen välineiden apuvälinepalveluiden asiakasmäärät 1 000 asukasta kohden vuonna 2006 lääneittäin

Asukasluvu	Keskiarvo	Vaihteluväli	Kuntia
Etelä-Suomi	0,5	0–2,5	28
Länsi-Suomi	0,4	0–3,1	86
Itä-Suomi	0,2	0–0,8	20
Oulu	0,4	0–1,2	17
Lappi	0,7	0,5–3,5	10
Kaikki kunnat	0,4	0–3,5	161

Kuvio 3. Asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden apuvälinepalveluiden asiakkaiden ikäjakauma (n = 209)

Kuvio 4. Päivittäisten toimintojen välineiden apuvälinepalveluiden ikäjakauma (n = 130)

3.2.2 Apuvälinepalveluihin varatut määrärahat vuodelle 2007

Asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden apuvälinepalveluihin budjetoitujen määrärahojen suuruuden vuodeksi 2007 ilmoitti 46 prosenttia kunnista (n = 102). Varattu määräraha oli keskimäärin 0,9 euroa asukasta kohden, vaihteluväli 0–7,5. Kaikkien kuntien laskennalliseksi vuonna 2007 budjetoiduksi määrärahaksi saatiin 4,9 miljoonaa euroa.

Päivittäisten toimintojen välineisiin budjetoitujen määrärahojen suuruuden vuodeksi 2007 ilmoitti 43 prosenttia kunnista (n = 96). Päivittäisten toimintojen välineisiin varattu määräraha vuodeksi 2007 oli keskimäärin 0,8 euroa asukasta kohden (vaihteluväli 0–16,6). Kaikkien kuntien laskennalliseksi määrärahaksi vuodeksi 2007 saatiin noin 4 miljoonaa euroa.

Laskennallisesti arvioiden vammaispalvelun apuvälinepalvelujen välineisiin ja laitteisiin oli varattu yhteensä 8,9 miljoonaa euroa vuodeksi 2007.

Taulukko 5. Asuntoon kuuluviin välineisiin ja laitteisiin varatut määrärahat vuodelle 2007, vertailu lääneittäin €/asukas

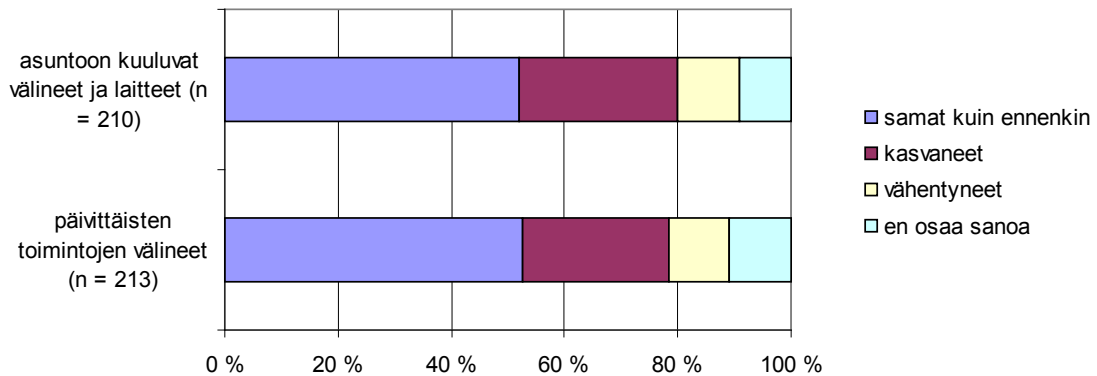
Lääni (vastanneet kunnat n)	€	Vastanneiden kuntien asukasluku	€/asukas	Vaihteluväli
Etelä-Suomi (n = 14)	357 673	193 690	1,8	0–3,5
Länsi-Suomi (n = 59)	503 875	641 293	0,8	0–7,5
Itä-Suomi (n = 14)	151 430	176 898	0,9	0–3,4
Oulu (n = 11)	70 338	68 894	1,0	0–4,5
Lappi (n = 4)	12 112	84 798	0,1	0–2,1
Yhteensä (n = 102)	1 095 428	1 165 573	0,9	0–7,5

Taulukko 6. Päivittäisten toimintojen välineisiin varatut määrärahat vuodelle 2007, vertailu lääneittäin €/asukas

Lääni (vastanneet kunnat n)	€	Vastanneiden kuntien asukasluku	€/asukas	Vaihteluväli
Etelä-Suomi (n = 13)	288 425	190 210	1,5	0–9,4
Länsi-Suomi (n = 56)	352 953	551 897	0,6	0–7,6
Itä-Suomi (n = 12)	86 450	158 040	0,5	0–2,2
Oulu (n = 11)	131 138	203 682	0,6	0–4,5
Lappi (n = 4)	52 680	84 798	0,6	0–16,6
Yhteensä (n = 96)	911 646	1 188 627	0,8	0–16,6

Kunnista (n = 210) 80 prosenttia ilmoitti asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden apuvälinepalveluihin varattujen määrärahojen pysyneen samoina tai kasvaneen vuoden 2007 budjetissa verrattuna vuoden 2006 toteutumaan. Määrärahat olivat vähentyneet 11 prosentissa kunnissa. Yhdeksän prosenttia kunnista ei osannut vastata.

Päivittäisten toimintojen välineiden määrärahat olivat pysyneet samoina tai kasvaneet 78 prosentissa vastanneissa kunnissa ja 11 prosentissa kunnista määrärahat olivat vähentyneet. Yksitoista prosenttia kunnista ei osannut vastata.

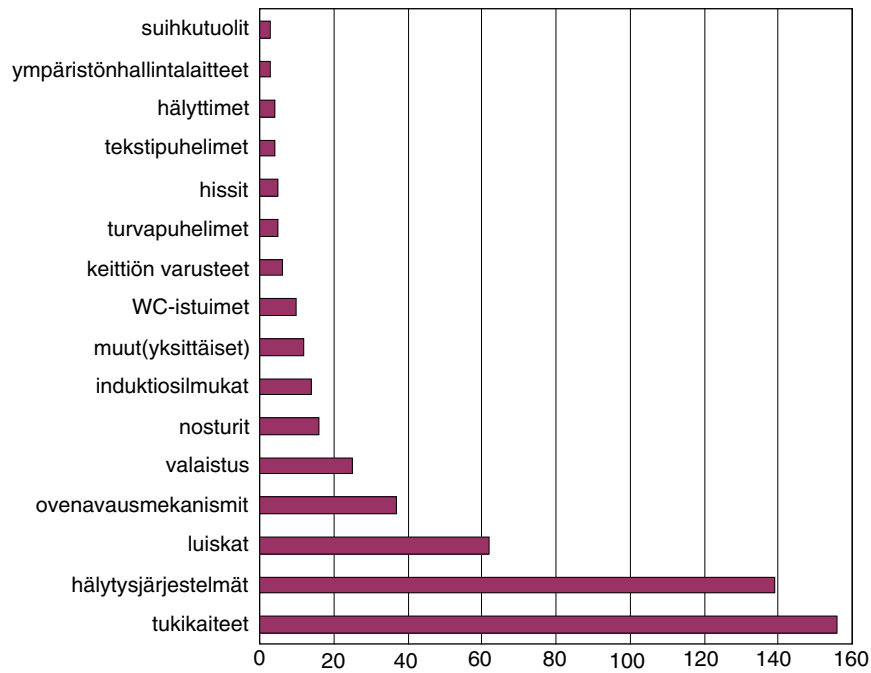
Kuvio 5. Vammaispalvelulain mukaisiin apuvälineisiin vuonna 2007 varatut määrärahat verrattuna vuoden 2006 toteutumaan.

3.2.3 Myönnetyt apuvälineet

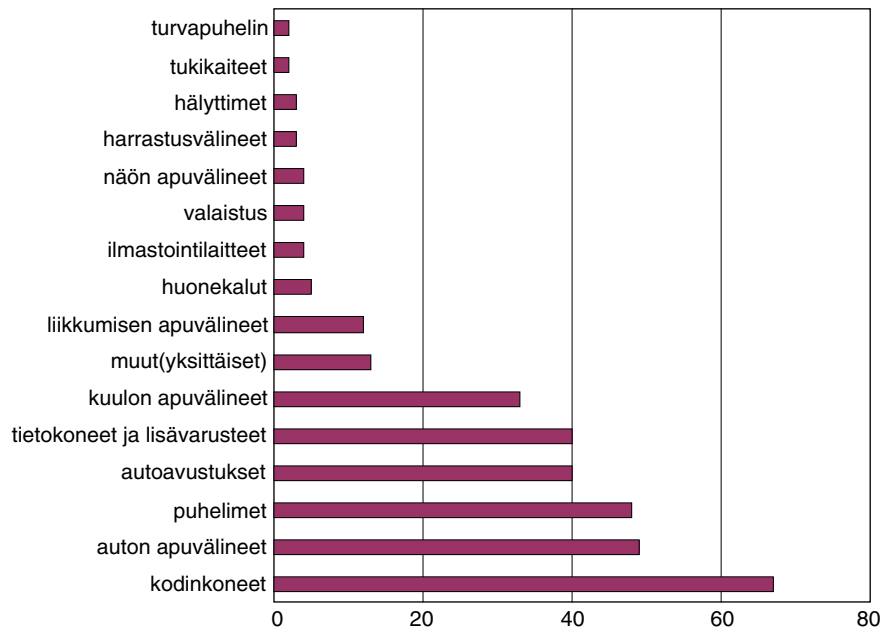
Kunnat (n = 223) nimesivät kolme eniten korvattua asuntoon kuuluvaa välinettä tai laitetta sekä samoin kolme eniten korvattua päivittäisten toimintojen välinettä vuonna 2006. Kunnista 12 kuntaa ei ollut korvannut yhtään välinettä tai ne eivät olleet saaneet yhtään tällaista hakemusta.

Vastauksissa oli yhteensä 501 mainintaa korvatuista asuntoon kuuluvista välineistä ja laitteista. Eniten mainintoja oli tukikaiteista (n = 156) ja seuraavaksi eniten hälytysjärjestelmistä (n = 139) ja luiskista (n = 62). Mainintoja saivat myös oven avausmekanismit (n = 37), valaistus (n = 25), nosturit (n = 16), induktiosilmukat (n = 14), WC-istuimet (n = 10), keittiön varusteet (mm. turvaliesi, liesitaso) (n = 6), turvapuhelimet (n = 5), hissit (n = 5), tekstipuhelimet (n = 4), hälyttimet (mm. palovaroitin, patjahälytin) (n = 4), ympäristöhallintalaitteet (n = 3), suihkutuolit (n = 3) sekä yksittäisiä välineitä (mm. pesuallas, sälekaihtimet, kävelyteline) yhteensä 12 mainintaa.

Kunnista 184 nimesi kolme vuonna 2006 eniten korvattua päivittäisten toimintojen välinettä ja 39 kuntaa ei ollut korvannut yhtään päivittäisten toimintojen välineitä tai ei ollut saanut niistä yhtään hakemusta. Vastauksissa oli yhteensä 329 mainintaa eri välineistä. Eniten mainintoja oli kodinkoneista (mm. astianpesukoneet, pesukoneet, mikroaaltouunit) (n = 67). Seuraavaksi eniten mainintoja oli autoon kuuluvista apuvälineistä (n = 49), puhelimista (n = 48), autoavustuksista (n = 40), tietokoneista (n = 40) ja kuulon apuvälineistä (n = 33). Mainintoja saivat myös liikkumisen välineet (mm. pyörät, kävelytelineet, invamopo) 12 mainintaa, huonekalut 5, ilmastointilaitteet 4, valaistus 4, näön apuvälineet (mm. tv-ruudun suurentaja, äänilehti) 4, harrastusvälineet 3, hälyttimet (mm. epilepsiahälytin, ovihälytin) 3, tukikaiteet 2 sekä turvapuhelimet 2 mainintaa. Lisäksi 13 mainintaa saivat yksittäiset välineet, mm. erityiskengät, lukuteline ja vapaasti seisova wc-korottaja.

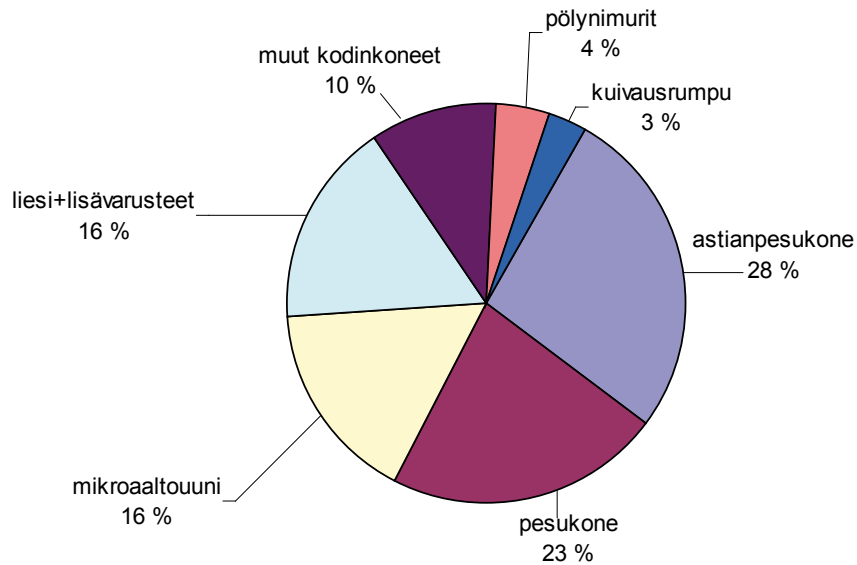

Kuvio 6. Vuonna 2006 eniten korvatut asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet (n = 501)

Kuvio 7. Vuonna 2006 eniten korvatut päivittäisten toimintojen välineet (n = 329)

Kodinkoneet -ryhmän välineistä suurin osa oli astianpesukoneita (n = 18). Seuraavaksi eniten oli pesukoneita (n = 15), mikroaaltouuneja (n = 11) sekä liesiä ja niiden varusteita (n = 11). Kodinkoneisiin kuului myös yksittäin pölynimuri, kuivausrumpu sekä muita kodinkoneita, kuten leipäkone, mankeli, jääkaappi-pakastin.

Kuvio 8. Kodinkoneet -ryhmään kuuluvien päivittäisten toimintojen välineiden keskinäinen jakauma (n = 67)

3.2.3.1 Asiakkaalle korvauksetta käyttöön annetut asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet

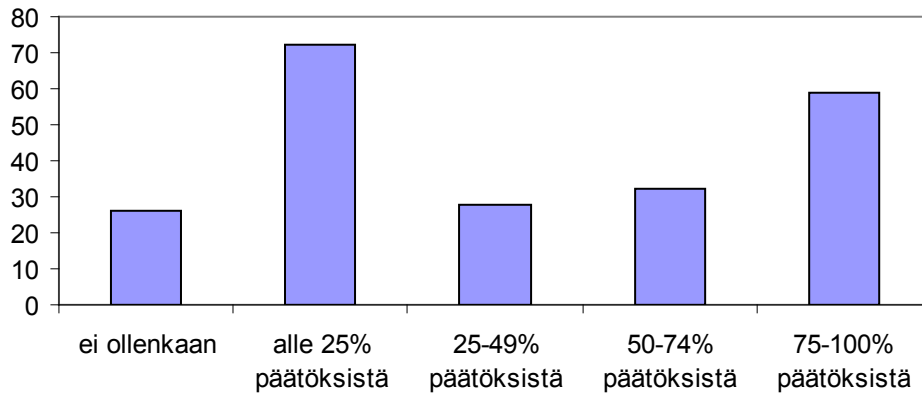
Vammaispalvelulain mukaan väline voidaan joko korvata asiakkaalle tai myöntää asiakkaalle korvauksetta käyttöön, jolloin omistusoikeus säilyy kunnalla ja väline tulee palauttaa käyttötarpeen lakattua. Kunnista (n = 217) 12 prosenttia ei antanut koskaan välineitä korvauksetta asiakkaan käyttöön, vaan välineen hankinta korvattiin asiakkaalle. Kunnista 33 prosenttia ilmoitti, että kaikista tehdyistä päätöksistä alle neljännes (25 %) oli ollut päätöksiä, joissa apuväline annettiin asiakkaille korvauksetta käyttöön. Kunnista 13 prosenttia antoi välineen asiakkaalle korvauksetta käyttöön alle puolessa tapauksista (25–49 %) ja 15 prosenttia yli puolessa (50–74 %) tapauksista. Kunnista 27 prosenttia antoi suurimman osan (75–100 %) välineistä asiakkaille korvauksetta käyttöön.

Kunnista (n = 220) 31 prosentissa asiakkaalle korvauksetta käyttöön annetut asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet palautuivat aina. Välineet palautuivat joissakin tapauksissa 66 prosentissa kunnista ja yhdessä prosentissa kunnista ei koskaan. Kaksi prosenttia kunnista ei osannut vastata.

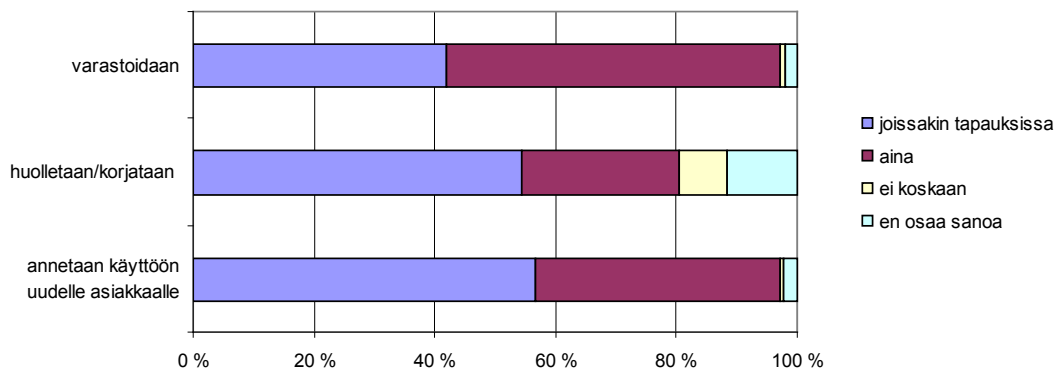
Kunnista 55 prosenttia varastoi aina palautuneet asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet, 42 prosenttia varastoi välineet joissakin tapauksissa ja yksi prosentti ei varastoinut välineitä koskaan. Kaksi prosenttia kunnista ei osannut vastata.

Kunnista 26 prosenttia huolsi tai korjasi palautuneet välineet aina, 54 prosenttia joissakin tapauksissa ja kahdeksan prosenttia kunnista ei huoltanut tai korjannut palautunutta välinettä koskaan. Kunnista 12 prosenttia ei osannut vastata.

Kunnista 41 prosenttia antoi palautuneen välineen aina uudelle asiakkaalle käyttöön ja 56 prosentissa kunnissa väline otettiin uudelleen käyttöön joissakin tapauksissa. Yksi prosentti kunnista ilmoitti, ettei käyttänyt uudelleen palautuneita välineitä koskaan ja kaksi prosenttia kunnista ei osannut vastata.

Kuvio 9. Asiakkaille korvauksetta käyttöön myönnettyjen välineiden päätösten %-osuus kaikista vammaispalvelulain mukaisista apuvälinepäätöksistä (n = 217)

Kuvio 10. Korvauksetta käyttöön annettu väline palautuu, väline varastoidaan/huolletaan tai korjataan/annetaan käyttöön uudelle asiakkaalle (n = 220)

3.2.4 Apuvälinepalvelujen hakemukset vuonna 2006

Hakemuksia asuntoon kuuluvista välineistä ja laitteista sekä päivittäisten toimintojen välineistä kuntiin (n = 164) saapui yhteensä 3 458 kappaletta (vaihteluväli 0–900). Asukaslukuun suhteutettuna hakemusten määrä oli 1,5 hakemusta tuhasta asukasta kohden (vaihteluväli 0–9,4) (Taulukko 7.). Laskennallisesti arvioiden hakemuksia vammaispalvelulain mukaisista apuvälineistä oli kuntiin saapunut vuonna 2006 yhteensä noin 7 800 kappaletta. Läneittäin verrattuna eniten hakemuksia oli tullut Länsi-Suomen läänissä, 1,5 tuhatta asukasta kohden ja vähiten Oulun läänissä, 1,4 tuhatta asukasta kohden (Taulukko 8.). Vastaajista 25 prosenttia ilmoitti, etteivät ne tilastoineet saapuneiden hakemusten määriä.

Taulukko 7. Vammaispalvelulain mukaisten apuvälinepalveluiden hakemusten määrä 1 000 asukasta kohden vuonna 2006, kuntien keskiarvo on laskettu asukasluvun mukaan

Asukasluvu	Keskiarvo	Vaihteluväli	Kuntia
korkeintaan 6 000	1,5	0–9,4	94
6001–10 000	1,2	0–2,1	29
10 001–20 000	1,7	0,5–3,3	17
20 001–40 000	1,6	0,7–4,2	17
40 001–100 000	1,3	0,2–2,8	4
yli 100 000	1,4	0,9–1,6	3
Kaikki kunnat	1,5	0–9,4	164

Taulukko 8. Vammaispalvelulain mukaisten apuvälinepalveluiden hakemusten määrä 1 000 asukasta kohden vuonna 2006 lääneittäin

Lääni	Keskiarvo	Vaihteluväli	Kuntia
Etelä-Suomi	1,4	0–6,1	22
Länsi-Suomi	1,5	0–9,4	95
Itä-Suomi	1,5	0–3,8	21
Oulu	1,4	0,3–3,2	19
Lappi	1,4	0,8–4,2	7
Kaikki kunnat	1,5	0–9,4	164

3.2.5 Myönteiset päätökset

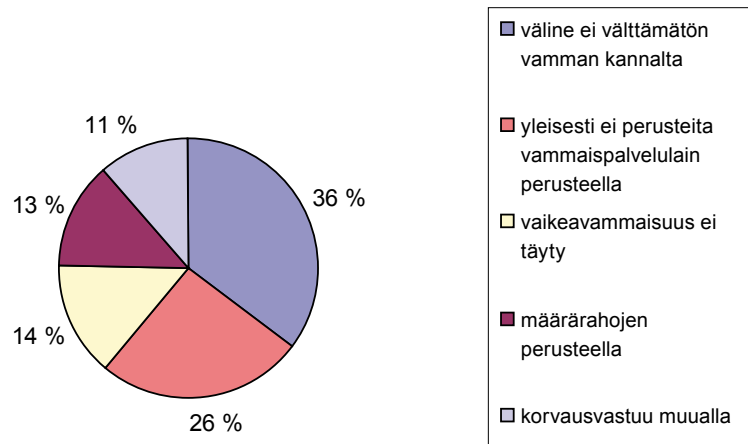
Kunnat tekivät vuonna 2006 keskimäärin 1,3 myönteistä päätöstä 1 000 asukasta kohden (vaihteluväli 0–9,4). Yhtä asiakasta kohden kunnat (n = 149) tekivät keskimäärin 0,9 myönteistä päätöstä (vaihteluväli 0–1,6).

3.2.6 Kielteiset päätökset

Kunnista 199 ilmoitti vammaispalvelulain mukaisista apuvälinepalveluista tehtyjen kielteisten päätösten määrät vuodelta 2006. Niitä oli yhteensä 420 kpl. Kunnittain kielteisten päätösten määrä vaihteli nollasta 37 kappaleeseen. Kielteisistä päätöksistä asuntoon kuuluvien välineitä ja laitteita koskevien päätösten osuus oli 37 prosenttia (n = 156, vaihteluväli 0–24) ja loput 63 prosenttia oli päivittäisten toimintojen välineitä koskevia päätöksiä (n = 264, vaihteluväli 0–37). Suhteutettuna kielteiset päätökset saapuneisiin hakemuksiin suhdeluvuksi saatiin 0,05, eli joka 20. hakemuksesta tehtiin kielteinen päätös.

Kunnista 97 ilmoitti perusteluja kielteisille päätöksille. Perusteluina (yhteensä 105 mainintaa) mainittiin, että väline ei ollut välttämätön vamman kannalta (36 %), yleisesti vammaispalvelulain mukaisten perusteiden puuttuminen (26 %), hakija ei ollut vaikeavammaisen (14 %), määrärahojen puute (13 %) ja korvausvastuu oli muualla (11 %).

Kunnista (n = 220) 10 prosenttia teki kielteisiä päätöksiä vammaispalvelujen mukaisista apuvälinepalveluista pelkän puhelintiedustelun perusteella jo ennen kirjallisen hakemuksen saapumista.

Kuvio 11. Vammaispalvelulain mukaisten apuvälinepalvelujen kielteisten päätösten perusteluja (n = 105)

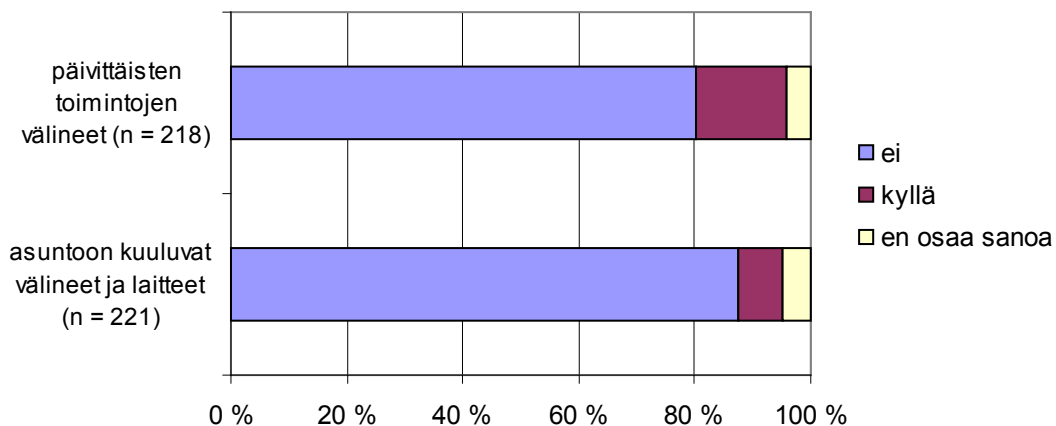
3.2.7

Apuvälinepalveluihin ennalta asetetut rajoitukset

Kunnista (n = 221) 87 prosenttia ilmoitti, etteivät ne olleet ennalta rajoittaneet asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden korvausta. Kahdeksan prosenttia kunnista ilmoitti käyttäneensä rajoituksia. Kunnista viisi prosenttia ei osannut vastata.

Ennalta asetettuja rajoituksia olivat muun muassa kohtuulliset kustannukset (n = 5), tarveharkinta (n = 4), määrärahat (n = 4), yleisesti etukäteen sovitut käytännöt (n = 4), välineen korvaaminen muuta kautta (n = 2) sekä kahdessa vastauksessa erikseen määritellyt apuvälineet (pienet apuvälineet, tavalliset kodinkoneet).

Päivittäisten toimintojen välineiden korvaamista ei oltu ennalta rajoitettu 80 prosentissa vastanneista kunnista (n = 218). Kunnista 16 prosenttia käytti rajoituksia, joita olivat muun muassa määrärahat (n = 11), yleisesti sovitut käytännöt (n = 7), vaikeavammaisuuden etusijalle laittaminen (n = 3), kustannusperusteet (n = 3), korvausvastuu muun lain perusteella (n = 2). Autoja koskevia korvauksia oli rajoitettu 15 kunnassa, viidessä kunnassa oli rajoitettu muiden yksittäisten apuvälineiden korvauksia, kuten sänkyjen, harrastevälineiden, kotitalousvälineiden ja kännyköiden korvauksia. Neljä prosenttia kunnista ei osannut vastata.

Kuvio 12. Onko kunnassa ennalta asetettuja rajoituksia vammaispalveluna korvattaviin välineisiin?

3.3 Vammaispalvelun apuvälinepalveluissa käytössä olevat työvälineet

Kyselyllä tiedusteltiin vammaispalvelun apuvälinepalveluprosessissa käytössä olevia työvälineitä. Kysymykset käsitelivät välineiden kilpailutusta, rekisteröintiä, luokittelua sekä yksilöintiä.

3.3.1 Välineiden hankintakilpailutus

Kunnista (n = 221) 58 prosenttia ilmoitti, että ne kilpailuttivat asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankinnan päätösکوhtaaisesti palveluntuottajilla. Viidellä prosentilla kunnista oli käytössä vuositarjoukset yleisimmistä vammaispalvelulain mukaan korvattavista välineistä. Kunnista 31 prosenttia ei kilpailuttanut asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita ollenkaan. Kuusi prosenttia kunnista ei osannut vastata kysymykseen.

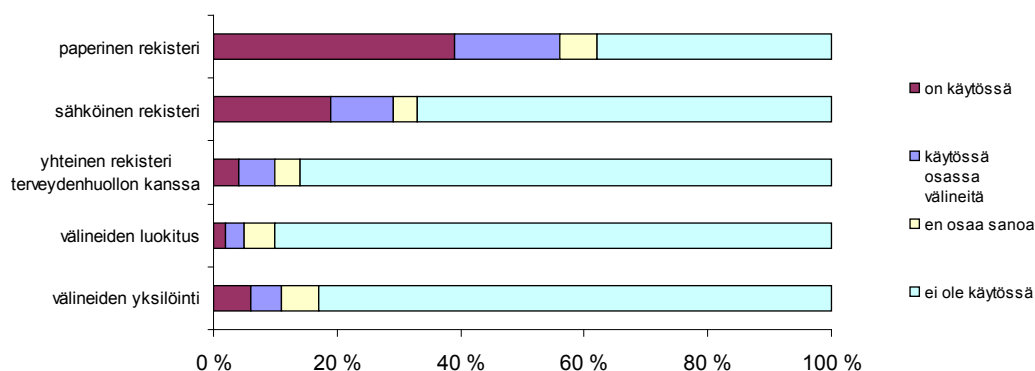
Kunnista (n = 222) 16 prosenttia kilpailutti päivittäisten toimintojen välineiden hankinnat. Suurin osa kunnista (76 %) ei kilpailuttanut ja kahdeksan prosenttia kunnista ei osannut vastata kysymykseen.

3.3.2 Käytössä olevat rekisterit

Kunnista (n = 220) 39 prosentilla oli käytössä paperinen rekisteri kaikille korvatuille välineille ja 17 prosentilla osalle korvatuista välineistä. Kunnista 38 prosentilla ei ollut käytössä paperista rekisteriä. Kuusi prosenttia kunnista ei osannut vastata kysymykseen.

Sähköinen rekisteri oli käytössä kaikissa korvatuissa välineissä 19 prosentissa kunnista ja 10 prosentissa kunnissa osalle korvatuista välineistä. Kunnista 67 prosenttia ilmoitti, ettei niillä ollut käytössä sähköistä rekisteriä. Neljä prosenttia kunnista ei osannut vastata kysymykseen.

Terveydenhuollon apuvälinetoimijoiden kanssa yhteinen rekisteri oli käytössä neljässä prosentissa kunnista ja kuudessa prosentissa kunnista osassa korvattavista välineistä. Kunnista 86 prosentissa ei ollut käytössä yhteistä rekisteriä ja neljä prosenttia ei osannut vastata kysymykseen.

Kuvio 13. Vammaispalvelun apuvälinepalveluprosessissa käytössä olevat työkalut (n = 220)

3.3.3 Välineiden luokitus

Vammaispalveluiden apuvälinepalveluissa kaikki korvattavat välineet oli luokiteltu jollakin tavoin kahdessa prosentissa kunnista (n = 220) ja kolmessa prosentissa kunnista oli käytössä jokin välineiden luokitus osalle korvatuista välineistä. Kunnista 90 prosenttia ei luokitellut millään tavalla korvattavia välineitä. Viisi prosenttia kunnista ei osannut vastata.

3.3.4 Välineiden yksilöinti

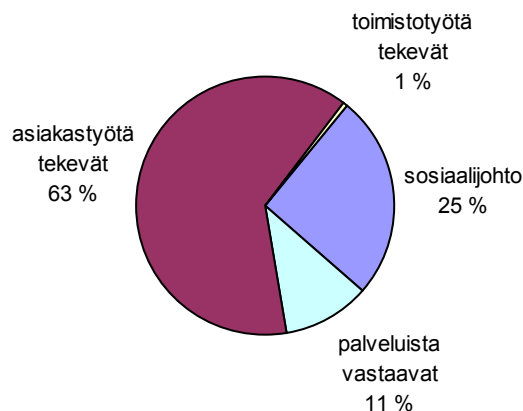
Kunnista (n = 220) kuusi prosenttia käytti kaikissa korvaamissaan välineissään välineiden yksilöintinumeroita ja viisi prosenttia käytti osassa välineitä. Kunnista 83 prosenttia ei käyttänyt yksilöintinumeroita ollenkaan. Kuusi prosenttia kunnista ei osannut vastata.

3.4 Vammaispalvelun päätöksenteko ja apuvälinepalveluprosessin toimijat

3.4.1 Apuvälinepalveluiden päätösten tekijät

Kunnista 220 ilmoitti vammaispalvelun apuvälinepalveluiden päätösten tekijöiden ammattinimikkeet. Ammattinimikkeistä saatiin yhteensä 290 mainintaa. Suurin ryhmä (63 %) oli asiakastyötä tekevät henkilöt (n = 183), joita olivat johtavat sosiaalityöntekijät, sosiaalityöntekijät, avopalvelunohjaajat, palveluohjaajat, sosiaaliohjaajat, vammaispalveluohjaajat ja tukipalveluohjaajat. Toiseksi suurin päätösten tekijöiden ryhmä (25 %) oli sosiaalijohto (n = 73), johon kuuluivat muun muassa sosiaalijohtajat, perusturvajohtajat, sosiaali- ja terveysjohtajat, hallintopäälliköt ja sosiaalisihteerit. Päätöksistä 11 prosenttia tekevät palveluista vastaavat, kuten vammaispalvelujohtajat, vanhus- ja vammaistyönjohtajat, sosiaalipalvelupäälliköt, vammaishuollon johtajat ja sosiaalityönjohtajat (n = 32). Toimistotyötä tekevät henkilöt ilmoitettiin päätöksien tekijöiksi yhdessä prosentissa vastauksia.

Kunnilta (n = 207) kului keskimäärin 3,5 viikkoa asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hakemuksen vireillepanosta siihen, että väline on asiakkaalla käytössä (vaihteluvälillä 1–12).

Kuvio 14. Päätösten tekijät vammaispalveluiden apuvälinepalveluissa (n = 290)

3.4.2 Palveluprosessin toimijatahot

Kunnista 222 kertoi asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden palveluprosessiin kuuluvien vaiheiden toimijatahot. Vastaajien oli mahdollisuus valita useampia toimijatahoja kuhunkin kohtaan. Apuvälineprosessiin kuuluivat aloite, apuvälinetarpeen arviointi, välineen hankinta, välineen asennus, käytön opetus sekä huollot ja korjaukset.

Vastanneista kunnista 44 prosenttia arvioi sosiaalitoimen henkilöstön ammattitaidon riittävän niihin apuvälinepalveluprosessin vaiheisiin, jotka oli ilmoitettu kunnan sosiaalitoimen tehtäviksi. Kunnista 35 prosenttia arvioi, että henkilöstön osaaminen apuvälinepalveluprosessissa ei ollut riittävä. Vastauksissa oli yhteensä 94 mainintaa haasteellisista osaamisalueista apuvälinepalveluprosessissa. Useimmin haasteena mainittiin yleinen apuvälinetietous (n = 16). Seuraavaksi eniten mainintoja oli apuvälinetarpeen arvioinnista (n = 15), hankinnasta ja kilpailutuksesta (n = 13) ja yhteistyön tekemisen välttämättömyydestä (n = 12). Haasteina mainittiin myös välineen käytön opetus (n = 9), tekniset asiat (n = 8), yleisesti koko apuvälinepalveluprosessi (n = 7), vammaispalvelulain tulkinta (n = 7), välineiden huollot ja korjaukset (n = 4) sekä välineiden asennukset (n = 3).

3.4.2.1 Aloite välineen hankkimiseksi

Mainintoja aloitteen tekijäksi apuvälineen hankkimiseksi oli yhteensä 837. Useimmin aloitteen tekijäksi mainittiin asiakas, omainen tai läheinen (25 % maininnoista). Seuraavaksi useimmin mainittiin kunnan terveystoimi (21 %), erikoissairaanhoido (20 %), kuntoutuslaitokset (19 %), kunnan sosiaalitoimi (11 %) ja yksityiset palveluntuottajat (5 %).

3.4.2.2 Asiakkaan apuvälinetarpeen arviointi

Mainintojen (n = 687) mukaan kunnan terveystoimi hoiti asiakkaan apuvälinetarpeen arvioinnin useimmin (26 % maininnoista). Maininnoista kunnan sosiaalitoimi oli arvioijana 22 prosentissa, erikoissairaanhoido 21 prosentissa, kuntoutuslaitokset 17 prosentissa, asiakas, omaiset ja läheiset 8 prosentissa, yksityinen palveluntuottaja kolmessa prosentissa ja kunnan rakennus- tai tekninen toimi kolmessa prosentissa.

3.4.2.3 Välineen hankinta

Kaikista maininnoista (n = 442) välineen hankkijasta kunnan sosiaalitoimen osuus oli 44 prosenttia, kunnan terveystoimen 18 prosenttia, asiakkaiden, omaisten ja läheisten 12 prosenttia, kunnan rakennus- tai teknisen toimen 10 prosenttia samoin erikoissairaanhoidon 10 prosenttia, yksityisten palveluntuottajien viisi prosenttia ja kuntoutuslaitosten yksi prosenttia. Yksi vastaajista ei osannut vastata.

3.4.2.4 Välineen asennukset

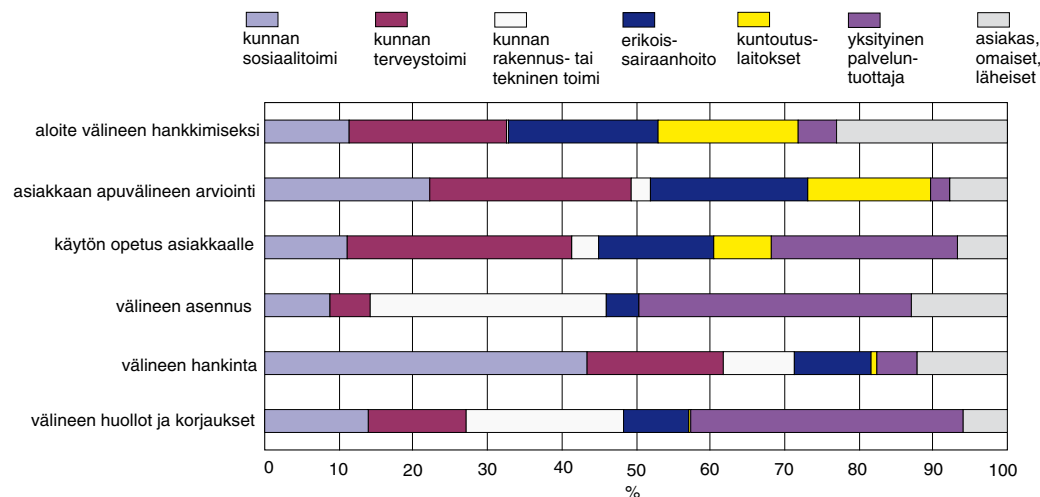
Yksityinen palveluntuottaja teki kaikkien mainintojen (n = 384) mukaan 36 prosenttia välineen asennuksista, kunnan rakennus- tai tekninen toimi 32 prosenttia asennuksista, asiakas, omaiset ja läheiset 13 prosenttia, kunnan sosiaalitoimi yhdeksän prosenttia, kunnan terveystoimi viisi prosenttia ja erikoissairaanhoido neljä prosenttia. Kolme vastaajaa ei osannut vastata.

3.4.2.5 Välineen käytön opetus asiakkaalle

Mainintojen (n = 447) mukaan välineen käytön asiakkaalle opetti useimmin kunnan terveystoimi (30 % maininnoista), seuraavaksi useimmin yksityinen palveluntuottaja (25 %), erikoissairaanhoidon (15 %), kunnan sosiaalitoimi (11 %), kuntoutuslaitokset (7 %), asiakas, omaiset ja läheiset (6 %) ja kunnan rakennus- tai tekninen toimi (4 %). Kahdeksan vastaajaa ei osannut vastata.

3.4.2.6 Välineiden huollot ja korjaukset

Yksityiset palveluntuottajat hoitivat 36 prosenttia välineiden huolloista ja korjauksista kaikkien mainintojen (n = 361) mukaan. Kunnan rakennus- tai teknisen toimen osuus oli 20 prosenttia, kunnan sosiaalitoimen 14 prosenttia, kunnan terveystoimen 13 prosenttia, erikoissairaanhoidon kahdeksan prosenttia ja asiakkaiden, omaisten ja läheisten kuusi prosenttia. Yhdessä vastauksessa ilmoitettiin kuntoutuslaitosten hoitavan välineiden korjauksia ja huoltoja. Vastaajista 12 oli vastannut ”en osaa sanoa”.

Kuvio 15. Vammaispalvelun apuvälinepalveluiden toimijat apuvälinepalveluprosessissa

3.5 Yhteistyö sosiaali- ja terveystoimien apuvälinepalveluissa

3.5.1 Yhteistyö apuvälinepalveluissa

Kuntien sosiaalitoimista (n = 220) 90 prosenttia teki yhteistyötä kunnan terveystoimen kanssa kuntalaisten apuvälinepalveluissa. Yhteistyö oli toteutunut apuvälineen tai apuvälinepalvelun tarpeen arviointina 26 prosentissa maininnoista (n = 302), yhteisin kotikäynnin 23 prosentissa, vastuun- ja työnjaon kautta 10 prosentissa, asiantuntijalausunnoin 8 prosentissa, konsultointeina 8 prosentissa ja yhteistyökokouksin 7 prosentissa maininnoista. Lisäksi yhteistyötä oli tehty kunnan terveystoimen kanssa työryhmissä, puhelinkontaktein, apuvälineen valinnassa, asiakaskohtaisesti ja yhdistettyjen organisaatioiden kautta.

3.5.2 Välineiden korvausvastuu

Kunnista (n = 216) 70 prosenttia ilmoitti, että niillä oli joskus epäselvää, korvataanko asiakkaan tarvitsema apuväline vammaispalveluna vai lääkinällisenä kuntoutuksena. Yksi prosentti kunnista ilmoitti epäselvyyksiä olevan joka kerta. Korvausvastuu oli aina selvä 24 prosentissa kunnista.

Kaikista maininnoista (n = 134) eniten oli epäselvyyksiä yksittäisten apuvälineiden korvausvastuissa sekä yleisesti korvaavan tahon nimeämisessä, kummassakin 42 prosenttia maininnoista. Yksittäisistä apuvälineistä eniten epäselvyyksiä oli liikkumisen ja kuulovammaisten apuvälineiden korvausvastuissa, kummassakin viidessä prosentissa maininnoista. Lisäksi mainintoja korvausvastuiden epäselvyyksistä yksittäisistä apuvälineistä oli muun muassa ympäristönhallintalaitteista, tukikaiteista, erityisjalkineista, tietokoneista ja tietokoneohjelmista, erilaisista hälyttimistä, näkövammaisten apuvälineistä, nostureista, sähkösäätöisistä sängyistä, puhelimista ja tukipohjallisista. Lain tulkintavaikeudet (vammainen, ikääntyminen) olivat korvausvastuun epäselvyytenä 10 prosentissa, yhteisten saatavuuskäytäntöjen puuttuminen kahdessa prosentissa ja välineiden huollon korvausvastuu kahdessa prosentissa maininnoista.

3.5.3 Alueelliset apuvälinepalvelujen suunnitelmat

Kunnista (n = 222) 41 prosentissa oli laadittu alueellinen apuvälinepalvelujen suunnitelma ja sellainen oli tekeillä kahdeksassa prosentissa kunnista. Kunnista 47 prosenttia ei osannut vastata. Alueellisen suunnitelman tekemiseen oli osallistunut 29 prosenttia kuntien sosiaalityöntekijöistä. Kunnista 45 prosenttia oli sopinut työn- ja vastuunjaosta sosiaali- ja terveystoimien välillä. Vastaajista 45 prosenttia ei osannut vastata. Suunnitelmissa oli sovittu yhteisistä käytänteistä sosiaali- ja terveystoimien apuvälinepalveluissa 42 prosentissa kunnissa.

3.5.4 Yhdistetyt sosiaali- ja terveystoimien apuvälinepalvelut

Kunnista (n = 218) 15 prosentilla oli käytössä toimintamalli, jossa sosiaali- ja terveystoimien apuvälinepalvelut oli yhdistetty. Kunnista 70 prosenttia ilmoitti apuvälinepalvelujen toteutuvan erillään. Kunnista 15 prosenttia ei osannut vastata.

Sosiaali- ja terveystoimien apuvälinepalveluiden yhdistämisen hyötyinä mainittiin (n = 168) ammattitaidon ja asioinnin keskittyminen sekä kustannustehokas ja selkeämpi järjestelmä, kutsuttiin 18 prosenttia maininnoista. Hyötyinä mainittiin myös yhteiset kilpailutukset ja varastoinnit (10 %), asiakaslähtöisyys (7 %), yhtenäiset toimintatavat (7 %), kierrätyksen tehostuminen (6 %) ja rekisterit (5 %). Lisäksi hyötyinä mainittiin muun muassa tiukkojen rajojen poistuminen, yhteistyön lisääntyminen, resurssien kasvu, tiedonkulun helpottuminen, yhteinen apuvälineiden arviointi sekä suurempi asiakaspohja.

Sosiaali- ja terveystoimien apuvälinepalveluiden yhdistämisen haittoiksi mainittiin (n = 52) kustannusten jakaantuminen (13 %), kustannusten paisuminen (10 %), terveydenhuoltopainotus (8 %), toimintamallin siirtyminen liian kauaksi asiakkaasta (8 %), huoli asiakkaan kokonaistilanteen hahmottumisesta (8 %) ja apuvälineen tai apuvälinepalvelun saamisen hidastuminen (8 %). Lisäksi mainittiin haittoina muun muassa erilliset organisaatiot, talousvastuu, rekisterien ylläpitovastuu, lisääntyvä byrokratia, tiedonkulun huononeminen.

4 Yhteenveto tuloksista

Selvityksessä kartoitettiin vammaispalvelulain mukaisten apuvälinepalveluiden toteutumista vuonna 2006.

Vammaispalvelulain mukaisten apuvälinepalveluiden asiakasmäärät

Asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden apuvälinepalveluiden asiakasmääräksi kunnat ilmoittivat olevan keskimäärin 1,0 asiakasta tuhatta asukasta kohden (vaihteluvälillä 0–8,1). Päivittäisten toimintojen välineiden asiakasmäärä oli 0,4 asiakasta tuhatta asukasta kohden (vaihteluvälillä 0–3,5). Laskennallisesti arvioiden apuvälinepalveluiden asiakasmäärä vuonna 2006 oli noin 7350 asiakasta. Kunnista 20 prosenttia ei tilastoinut päivittäisten toimintojen välineiden apuvälinepalveluiden asiakasmääriä.

Vammaispalvelulain mukaiset apuvälinepalvelut kohdentuvat työikäiseen väestöön

Asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden apuvälinepalvelut kohdentuivat miltei tasan työikäisiin ja eläkeikäisiin henkilöihin. Asiakkaista 48 prosenttia oli työikäisiä ja 45 prosenttia eläkeikäisiä. Päivittäisten toimintojen välineiden apuvälinepalvelut kohdistuivat selkeästi eniten työikäisiin, 68 prosenttia kaikista asiakkaista. Kunnista 26 prosenttia ei tilastoinut asiakasmääriä päivittäisten toimintojen apuvälinepalveluiden asiakasmääriä.

Apuvälinepalveluihin varatut määrärahat

Vuonna 2007 kunnat olivat varanneet asuntoon kuuluviin välineisiin ja laitteisiin keskimäärin 0,9 euroa/asukas ja päivittäisten toimintojen välineisiin keskimäärin 0,8 euroa/asukas. Vain 46 prosenttia kunnista pystyi kertomaan varatun määrärahan suuruuden, mutta laskennallisesti arvioiden vammaispalvelun apuvälinepalvelujen välineisiin ja laitteisiin oli varattu yhteensä 8,9 miljoonaa euroa vuodeksi 2007.

Tarkka määrärahaseuranta on vaikeaa kunnissa, koska sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden että päivittäisten toimintojen välineiden määrärahat sisältyvät hyvin usein muiden vammaispalvelulain mukaisten etuuksien kanssa samoihin määrärahoihin.

Tukikaiteet, hälytysjärjestelmät, kodinkoneet, autoon liittyvät välineet ja puhelimet useimmin korvattuja apuvälineitä

Asuntoon kuuluvista välineistä ja laitteista selkeästi useimmin korvattuja välineitä olivat tukikaiteet ja eri hälytysjärjestelmät. Päivittäisten toimintojen välineistä useimmin korvattiin kodinkoneita, autoon liittyviä välineitä sekä puhelimia.

Asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankinnat kilpailutettiin päätöskohtaisesti – päivittäisten toimintojen välineitä ei

Yli puolet vastanneista kunnista kilpailutti asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankinnan päätöskohtaisesti, mutta kolmasosa kunnista ei kilpailuttanut niitä ollenkaan. Kolme neljäsosaa kunnista ei kilpailuttanut päivittäisten toimintojen välineiden hankintaa ollenkaan.

Välineiden rekisteröinti on puutteellista

Vastanneista kunnista puolella oli käytössä paperinen rekisteri joko osalle tai kaikille vammaispalvelulain mukaisille välineille. Kolmanneksella vastaajista oli käytössään sähköinen rekisteri joko kaikille tai osalle korvatuista välineistä. Neljännes vastaajista ilmoitti, ettei heidän käytössään ollut minkäänlaista rekisteriä välineitä varten. Kunnista 10 prosenttia ilmoitti käyttäneensä yhteistä apuvälinerekisteriä terveydenhuollon kanssa.

Välineiden luokitus oli käytössä vain 5 prosentissa kunnissa. Käytettyä luokitusta ei pyydetty tarkentamaan tehdyssä kyselyssä. Vain 10 prosenttia kunnista käytti välineiden yksilöintinumeroja.

Apuvälineet asiakkaalla alle kuukaudessa

Keskimääräinen aika asiakkaan apuvälineeseen liittyvän hakemuksen vireillepanosta siihen, että väline oli hänen käytössään, oli 3,5 viikkoa. Joissakin kunnissa aikaa kului alle viikko, mutta jotkut ilmoittivat ajaksi jopa 3 kuukautta.

Vammaispalvelulain mukaisten apuvälinepalveluiden hakemukset vuonna 2006

Kunnista 164 ilmoitti hakemusten lukumäärän, joka oli yhteensä 3 458 kpl (vaihteluväli oli 0–900). Keskimäärin kuntiin oli saapunut 1,0 hakemusta tuhatta asukasta kohden (vaihteluvälillä 0–9,4). Yhdeksän kuntaa ei ollut saanut yhtään hakemusta vammaispalvelulain mukaisista apuvälinepalveluista vuonna 2006. Kaikissa näissä kunnissa asukasluku oli alle 10 000. Kunnista 25 prosenttia ei ollut tilastoinut hakemusten lukumääriä.

Viisi prosenttia vammaispalvelulain mukaisista apuvälinehakemuksista hylättiin

Asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden sekä päivittäisten toimintojen välineiden hakemuksista viidessä prosentissa tehtiin kielteinen päätös.

Kielteiset päätökset perustuvat vammaispalvelulakiin

Yli 80 prosenttia annetuista kielteisistä päätöksistä perustui suoraan vammaispalvelulain tekstiin. Määrärahat olivat perusteena 13 prosentissa ilmoitetuista kielteisten päätösten perusteista. Kyselyssä ei kuitenkaan pyydetty tarkentamaan kielteisten päätösten perusteluja siten, että liittyivätkö ne subjektiivisiin (asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet) vai määrärahasidonnaisiin (päivittäisten toimintojen välineet) apuvälinepalveluihin.

Vammaispalvelulain mukaisia apuvälinepalveluja ei oltu ennalta rajoitettu

Selkeästi suurin osa (80 %) kunnista, ilmoitti, ettei ennalta sovittuja apuvälineiden korvaamisrajoituksia ollut käytössä. Asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden saatavuutta oli ennalta rajoittanut kahdeksan prosenttia kunnista ja päivittäisten toimintojen välineiden saatavuutta 16 prosenttia kunnista.

Ennalta asetetut rajoitukset koskivat muun muassa määrärahoja, kohtuullisia kustannuksia, tarveharkintaa, yleisesti sovittuja käytäntöjä ja korvausvastuuta muun lain mukaan.

Vammaispalvelulain mukaisten apuvälinepalveluiden päätöksenteko toteutuu lähellä asiakasta

Sosiaalitoimen asiakastyötä tekevät henkilöt tekivät 60 prosenttia vammaispalvelulain mukaisista apuvälinepalvelujen päätöksistä.

Vammaispalvelulain mukaiset apuvälinepalvelut ovat moniammatillista ja monitahoista yhteistyötä

Vammaispalvelulain mukaiseen apuvälinepalveluprosessiin osallistui useita toimijoita. Vastaajat painottivat avovastauksissa yhteistyön merkitystä koko palveluprosessissa. Aloitteentekijöinä apuvälineen hankkimiseksi asiakkaalle olivat useimmin terveydenhuollossa työskentelevät henkilöt, yhteensä 60 prosenttia.

Asiakkaan apuväline tarpeen arvioinnit tekivät useimmin terveydenhuollossa työskentelevät henkilöt, yhteensä 64 prosenttia. Välineen hankinta oli selkeästi sosiaalitoimen henkilöstön tehtävänä. Välineiden asennuksista vastasivat sekä yksityiset palveluntuottajat että kuntien rakennus-

tai tekninen toimi. Käytön opetus oli yleisimmin terveystoimen ja yksityisten palveluntuottajien vastuulla. Samoin yksityiset palveluntuottajat hoitivat yli kolmanneksen välineiden huolloista ja korjauksista.

Kuntien sosiaalitoimista 90 prosenttia teki yhteistyötä kuntien terveystoimien kanssa järjestäessään asukkaalleen vammaispalvelulain mukaisia apuvälinepalveluja.

Vastaajat arvioivat sosiaalitoimen henkilöstön osaamisen haasteiksi apuvälinepalveluprosessissa yleisen apuvälinetietouden, apuvälinetarpeen arvioinnin, hankinnan ja kilpailutuksen sekä yhteistyön tekemisen välttämättömyyden.

Apuvälinepalveluissa ei ole aina selvyyttä siitä, mitä kautta väline korvataan

Kunnista yli 70 prosentissa oli joskus epäselvyyttä siitä, mitä kautta väline tulisi korvata. Vain 24 prosenttia kunnista ilmoitti korvausvastuun olleen aina selvä. Kunnista, joissa ei koskaan ollut epäselvyyttä korvausvastuusta, 63 prosenttia oli alle 6 000 asukkaan kuntia ja 35 prosenttia 6 001–40 000 asukkaan kuntia.

Vammaispalvelulain mukaisia apuvälinepalveluja järjestävillä vaihtelevasti tietoa alueellisista apuvälinepalvelusuunnitelmista

Alueellinen apuvälinepalvelujen suunnitelma oli tehty 41 prosentissa kunnista ja sellainen oli tekeillä kahdeksassa prosentissa. Kunnista 47 prosenttia ei osannut vastata. Työn- ja vastuunjako sosiaali- ja terveystoimien välillä oli sovittu 45 prosentissa kunnista, mutta 45 prosenttia kunnista ei osannut vastata.

Sosiaali- ja terveystoimien apuvälinepalvelut on yhdistetty vain harvoissa kunnissa

Kunnista 15 prosentissa oli yhdistetty sosiaali- ja terveystoimien apuvälinepalvelut. Apuvälinepalvelut hoidettiin erillään 70 prosentissa kunnissa. Kunnista 15 prosenttia ei osannut vastata.

Apuvälinepalvelujen yhdistämisen hyödyiksi nähtiin muun muassa ammattitaidon ja asiantuntemuksen keskittäminen, asioinnin keskittyminen ja kustannustehokkuus. Haittoja apuvälinepalvelujen yhdistymisessä oli muun muassa kustannusten jakautuminen ja paisuminen, terveydenhuoltokeskeisyys ja palvelujen siirtyminen kauemmaksi asiakkaasta.

5 Pohdinta

5.1 Kysely ja aineiston keruu

Apuvälinepalveluiden laatusuosituksen (Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen Kuntaliitto, 2003) mukaan laadukkaana apuvälinepalvelun tulee olla suunnitelmallista, tehokasta ja hyvin johdettua sekä ammattitaitoista ja käyttäjälähtöistä. Tämä kysely selvitti vammaispalvelulain mukaisten apuvälinepalveluiden tunnuslukuja, saatavuutta sekä toteutumista palvelujen toimijatahon, kunnan sosiaalitoimen näkökulmasta. Asiakasnäkökulmaa ei tässä tutkimuksessa selvitetty. Apuvälinepalveluiden asiakkaiden mielipiteiden ja näkökulmien selvittäminen kehitettäessä vammaispalvelujen apuvälinepalveluita olisi tärkeää.

Kysely lähetettiin sähköpostikyselynä kuntien sosiaalijohtajille. Jakelulistana käytettiin samaa listaa, kuin aikaisemmin samana vuonna kuntien sosiaalijohtajille tehdyssä toisessa kyselyssä. Tämä helpotti ja nopeutti huomattavasti kyselyn toteuttamista. Kysely lähetettiin ensimmäisen kerran syyskuussa 2006 sekä suomenkielisenä että ruotsinkielisenä ja molemmista lähetettiin vielä uusintakyselyt vastaamattomiin kuntiin. Kunnista tuli jokin verran tarkentavia yhteydenottoja sekä sähköpostitse että puhelimitse.

Tämä kysely oli ensimmäinen valtakunnallinen kuntien sosiaalitoimille suunnattu vammaispalvelulain mukaisia apuvälinepalveluja selvittävä kysely. Kysely oli pitkä ja arvatenkin raskas ja haastava vastata. Mahdolliset tulevat vammaispalvelujen apuvälinepalvelujen selvitykset voidaan varmasti toteuttaa tarkennetulla ja mahdollisesti suppeammalla kysymysmäärällä. Olisi hyvä, jos vuosittain kunnilta kerättävissä tunnusluvuissa kysyttäisiin myös vammaispalvelulain mukaisen apuvälinepalvelujen lukuja. Hakemuksien määrät, asiakasmäärät, päätöksen määrät sekä käytetyt määrärahat apuvälinepalveluissa eriteltyinä asuntoon kuuluviin välineisiin ja laitteisiin sekä päivittäisten toimintojen välineisiin auttaisivat osaltaan apuvälinepalvelujen kehittämistä Suomessa. Tässä kyselyssä oli usein vastattu ”en osaa sanoa” tai ”emme tilastoi ko. toimintalukuja”. Eri tunnuslukujen hakeminen erilliseen kyselyyn on haasteellista, mutta jos näitä tunnuslukuja ei ole tilastoitu ollenkaan, on tehtävä mahdoton. Jos kunnilta pyydettäisiin vuosittain säännöllisesti myös vammaispalvelun apuvälinepalvelujen tunnuslukuja, olisi tilastoinnin tarkentaminen ja kehittäminen myös näissä palveluissa varmempaa.

5.2 Apuvälinepalvelujen resursseista

Vammaispalvelulain mukaisten apuvälineiden rekisteröinti ja tietojärjestelmien käyttö on hyvin vähäistä verrattuna lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluihin. Vammaispalveluiden apuvälinepalveluissa sähköinen rekisteri oli käytössä 29 prosentissa kunnista ainakin osassa korvatuissa välineissä, kun lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden saatavuusselvityksen (Töytäri 2007) mukaan sähköinen rekisteri oli käytössä 90 prosentissa terveyskeskuksista. Apuvälineiden rekisteröinnin apuna käytettävät luokitukset olivat käytössä vammaispalvelujen apuvälinepalveluissa ainoastaan viidessä prosentissa kunnista, kun taas lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluissa 58 prosenttia terveyskeskuksista käytti jotakin luokitusta. Lääkinnällisen kuntoutuksen ja vammaispalvelujen apuvälinepalvelut ovat molemmat Apuvälinepalveluiden laatusuosituksen kuuluvia palveluja, joten niiden keskinäinen vertailu on perusteltua. Toisaalta suurin osa Suomen apuvälinepalveluista tapahtuu terveydenhuollon toimesta, jossa palvelujen kehittämistyötä ja resursointia on tehty aivan toisessa mitassa, kuin sosiaalitoimessa.

Määrärahasidonnaisissa vammaispalvelulain mukaisissa palveluissa (päivittäisten toimintojen välineet) kunnan on huolehdittava niiden järjestämisestä tarpeen mukaisessa laajuudessa ja määrärahojen riittävydestä. Kielteisten päätösten perusteina tässä kyselyssä oli yli 10 prosentissa

vastauksissa määrärahat. Riittävät määrärahat tulisi taata, kun vuosittain suunnitellaan vammaispalvelulain mukaisten palveluiden resursseja.

5.3 Palvelujen asiakkaista

Asuntoon kuuluvat välineiden ja laitteiden apuvälinepalvelut kohdentuvat miltei tasan työikäisiin ja eläkeikäisiin henkilöihin. Päivittäisten toimintojen välineiden apuvälinepalvelut kohdistuvat selkeästi eniten työikäisiin. Nämä tulokset ovat hyvin samansuuntaiset Kumpulaisen (2003) tutkimustulosten kanssa, joskin asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden korvauksissa on ikäihmisten osuus noussut.

5.4 Myönnetyt apuvälineet

Eniten korvatut välineet olivat selkeästi vammaispalvelulain määritelmien mukaisia, tukikaiteita, luiskia, hälytysjärjestelmiä, kodinkoneita. Kunnilta pyydettiin tiedot kolmesta eniten myönnetystä välineestä sekä asuntoon kuuluvista välineistä ja laitteista että päivittäisten toimintojen välineistä. Maininnoissa olleet, yleisesti lääkinnällisenä kuntoutuksena myönnettävät apuvälineet, kuten kävelyteline, erityisjalkineet ja vapaasti seisova WC-korottaja, tuntuvat olevan väärässä paikassa. Useissa vastauksissa mainittiin ongelmaksi se, että asiakkaan apuvälinehakemus oli hylätty lääkinnällisenä kuntoutuksena ja sen vuoksi väline oli korvattava vammaispalveluna. Ovatko vammaispalvelulain mukaiset apuvälinepalvelut kuntalaisen viimeinen mahdollisuus saada tarvittava väline käyttöönsä vai onko palvelujen hajanaisuus ja epätarkkuus syynä tämänkaltaisiin päällekkäisyyksiin?

5.5 Apuvälinepalveluista ja yhteistyöstä

Apuvälinepalveluiden laatusuositus linjaa sekä sosiaali- että terveydenhuollon järjestämiä apuvälinepalveluja. Näitä palveluja ohjaavat eri lait ja asetukset, sosiaalitoimessa vammaispalvelulaki ja -asetus ja terveydenhuollossa kansanterveyslaki, erikoissairaanhoidolaki sekä lääkinnällisen kuntoutuksen asetus. Molempien apuvälinepalvelujen tarkoituksena on mahdollistaa sairaan tai vammaisen, toimintakyvyltään rajoittuneen henkilön päivittäiset toiminnot ja osallistuminen. Onko mielekästä ja resurssien oikein kohdentamista, että toimintakyvyltään rajoittunut ja apuvälinettä tarvitseva henkilö saa tarvitsemansa apuvälinepalvelut asuinkunnassaan kahdesta tai useammasta eri paikasta? Voisiko palvelujen keskittäminen mahdollistaa yhä asiakaslähtöisemmät apuvälinepalvelut?

Joustavien ja saumattomien apuvälinepalvelujen varmistamiseksi asukkailleen kuntien sosiaali- ja terveystoimien tulisi yhteistyössä sairaanhoitopiirin kanssa laatia alueellinen suunnitelma apuvälinepalveluiden kehittämiseksi. Tämän tutkimuksen mukaan 41 prosenttia kunnista oli sellaisen tehnyt ja kahdeksassa prosentissa kunnista alueellinen suunnitelma oli tekeillä. Samalla kuitenkin 47 prosenttia kunnista ei osannut vastata. Apuvälinepalveluiden laatusuosituksen arviointikyselyn (Töytäri, 2006 kysely) mukaan 13 sairaanhoitopiiriä oli kirjannut alueellisen suunnitelman ja 6 sairaanhoitopiirissä alueellinen suunnitelma on valmisteilla. Yhdessä sairaanhoitopiirissä ei alueellista suunnitelmaa ole aloitettu vielä ollenkaan. Sosiaalitoimen apuvälinepalvelujen toimijat ovat selvästikin jääneet alueellisten suunnitelmien suunnittelussa vähäisempään rooliin verrattuna terveydenhuollon apuvälinealan ammattilaisiin.

Sosiaali- ja terveystoimien yhteistyö kuntalaisten apuvälinepalveluissa on erittäin tiivistä. Vastaajista 90 prosenttia ilmoitti tekevänsä yhteistyötä apuvälineasioissa terveydenhuollon kanssa. Etenkin aloite apuvälineen hankkimiseksi, apuvälineen tarpeen arviointi ja apuvälineen käytön opetus olivat selkeästi apuvälinepalveluprosessin vaiheita, joista terveydenhuollon työntekijät olivat toteutusvastuussa. Yhteistyömenetelminä mainittiin kotikäynnit, työn- ja vastuunjako sekä erilaiset asiantuntijakonsultaatiot. Kuntalaisten apuvälinepalveluihin varattujen resurssien tarkoituksenmukainen käyttö ja niiden kohdentaminen yhdessä palvelujen asiakaslähtöisyyden kanssa puoltavat apuvälinepalvelujen toteuttamisen yhdistämistä. Yhdistämisen hyötyinä nähdyt ammattitaidon ja asioinnin keskittyminen, kustannustehokkuus sekä järjestelmän selkeytyminen ovat kaikki Apuvälinepalveluiden laatusuosituksen mukaisia suosituksia. Toisaalta apuvälinepalvelujen yhdistämisen haittoina mainitut kustannusten jakaantuminen ja paisuminen, terveydenhuoltopainotteisuus sekä huoli asiakaslähtöisyyden katoamisesta ovat vahvoja näkökulmia, jotka myös on otettava huomioon, kun apuvälinepalveluja kehitetään edelleen.

Lähteet

- Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 759/1987
- Hurnasti T. Apuvälinepalveluja ohjaavien käsitteiden tulkintaa. Kuntoutustyöntekijöiden erilaiset näkemykset ”lääkinnällisen kuntoutuksen apuväline” ja ”päivittäiset toiminnot” –käsitteistä. Työpapereita 22/2006. Stakes. Helsinki 2006.
- Kumpulainen A. Vammaispalvelut kunnissa. Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja taloudellisten tukitoimien asiakkaat ja kustannukset kunnissa 2001. Suomen Kuntaliitto. Helsinki 2003.
- Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987
- Peltonen A. Kuuden suurimman kaupungin vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja taloudellisten tukitoimien vertailu 2005. Vammaispalvelujen Kuusikkotyöryhmä. 2006.
- Petäkoski-Hult T. Vammaisten apuvälineiden hankintaprosessi, vaikutukset ja kustannukset. Väitöskirja. Kuopion yliopisto 1995.
- Salminen A-L. (toim.) Apuvälinekirja. Kehitysvammaliitto. Helsinki 2003.
- Salminen A-L. Tietokone apuvälineenä. Tietokoneen, sen lisälaitteiden ja ohjelmistojen saatavuus apuvälineeksi 1996. Aiheita 50/1997. Stakes. Helsinki 1997.
- Sillanpää M-L. & Marjamäki P. & Paatero H. Apuvälineiden saatavuus 1994. Aiheita. Stakes. Helsinki 1995.
- Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen Kuntaliitto. Apuvälinepalveluiden laatusuositus. Oppaita 7. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki 2003.
- Töytäri O. Apuvälineiden saatavuus 2000. Selvitys apuvälineiden luovutuskäytännöistä, resursseista ja yhteistyöstä terveyskeskuksissa ja keskussairaaloissa. Aiheita 9. Stakes. Helsinki 2001.
- Töytäri O. Apuvälineiden ja apuvälinepalveluiden saatavuus terveyskeskuksissa ja keskussairaaloissa 2006. Selvitys apuvälineiden luovutuskäytännöistä ja apuvälinepalveluiden toteutuksesta. Stakes Raportteja 15/2007. Helsinki 2007.

Ei – painetut lähteet:

- Töytäri O. Kysely keskussairaaloille apuvälineiden ja apuvälinepalveluiden saatavuudesta sekä apuvälinepalveluiden laatusuosituksen käyttöönotosta. Julkaisemattomat vastaukset. Stakes 2006

Liite

Stakesin kysely Vammaispalvelun apuvälinepalveluista 30.8.2007

Tällä kyselyllä selvitetään vammaispalvelulain mukaisten apuvälinepalveluiden toteutumista kunnissa sekä arvioidaan sosiaali- ja terveysministeriön ja Suomen Kuntaliiton vuonna 2003 julkaiseman Apuvälinepalveluiden laatusuosituksen käyttökelpoisuutta ohjauksen välineenä vammaispalvelun apuvälinepalveluissa.

Kysymykset käsittelevät vammaispalvelulain (380/87) ja vammaispalveluasetuksen (759/87) mukaisten asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden sekä päivittäisten toimintojen välineiden korvaamista ja palveluprosessia vuonna 2006 sekä Apuvälinepalveluiden laatusuosituksen käyttöä kunnan sosiaalitoimessa. Selvitys koskee kaikkia Manner-Suomen kuntia.

Apuvälinepalveluiden laatusuositus, STM:n oppaita 2003:7

ISBN 952-00-1373-3, ISSN 31236-116X, verkossa <http://info.stakes.fi/apuvälineet/FI/mujulkaisut.htm>

Kyselyn tulokset julkaistaan vuoden 2008 aikana ja ne ovat saatavilla Stakesin verkossa. Kyselyn tekijä Mariann Kylmäniemi tekee aineistosta myös pro gardu-tyon Jyväskylän yliopiston terveystieteiden laitokselle.

Tämä kysely on suunnattu kuntien sosiaalijohtajille. Mikäli katsotte tarpeelliseksi, voitte siirtää kyselyn vastaamisen jollekin toiselle, esimerkiksi kunnan vammaispalveluista vastaavalle henkilölle.

VASTAUSOHJEET:

Yhteystietojanne kysytään mahdollisia myöhempiä yhteydenottoja varten. Kyselyn vastaukset käsitellään nimettöminä, eivätkä vastaajat ole tunnistettavissa raportista.

Kyselyssä käytetty termi "Kunta" tarkoittaa sekä yksittäistä kuntaa että kuntayhtymiä.

Rastittakaa sopivat vaihtoehdot tai/ja kirjoittakaa vastaukset annettuun tilaan. Jokaisen osion viimeisenä kysymyksenä on kohta, johon voitte halutessanne kirjata kysymyksiin liittyviä huomioitane.

Kyselyssä tiedustellaan toimintalukuja ja tilastotietoja, joten on hyödyllistä tulostaa ensin liitteenä oleva kyselylomake (pdf-muodossa), kirjata siihen tarvittavat tiedot ja sitten vasta täyttää lomake verkossa.

Kyselyssä voitte käyttää apunanne Sotkanetin ja Tilastokeskuksen linkkejä, joista on luettavissa vuosittain ilmoittamanne toimintaluvut asunnonmuutostöiden ja asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden asiakasmääristä ja ikäjakaumista.

Sotkanet: <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu/hakusivu>

Tilastokeskus: <http://www.stat.fi/keruu/kutall/talous2 2006.pdf>

Halutessanne voitte keskeyttää vastaamisen painamalla kahdeksan kysymyksen välein olevaa "Keskeytä"-painiketta ja palata lomakkeen täyttöön myöhemmin.

Toivomme, että pystytte keräämään kysytyjä tietoja ja vastaamaan esitettyihin kysymyksiin niiden suuresta määrästä huolimatta 21.9.2007 mennessä. Luotettavat vastaukset hyödyntävät parhaiten apuvälinepalveluiden kehittämistä.

LISÄTIETOJA:

Mariann Kylmäniemi, toimintaterapeutti, terveystieteiden yo p. 050-520 3872

Outi Töytäri, tutkija p. 09-396 72082

Riitta Haverinen, tulosaluejohtaja, sosiaalipalvelut-tulosalue

etunimi.sukunimi@stakes.fi

Vastaajan nimi *

Puhelin *

Sähköposti *

Tehtävänimike *

Kunta *

Lääni *

TOIMINTALUVUT

1) Nimetkää kolme kuntanne sosiaalitoimen kautta vuonna 2006 eniten korvattua asuntoon kuuluvaa välinettä tai laiteryhmää, esim. katonosturi, hälytysjärjestelmä, tukikaide. Kirjatkaa vastauksenne alla oleviin kohtiin.

1

2

3

2) Nimetkää kolme kuntanne sosiaalitoimen kautta vuonna 2006 eniten korvattua päivittäisten toimintojen välinettä, esim. matkapuhelin, mikroaaltouuni, tietokone. Kirjatkaa vastauksenne alla oleviin kohtiin.

1

2

3

3) Kuinka monelle henkilölle kuntanne sosiaalitoimi on korvannut asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita vuonna 2006? Kirjatkaa henkilömäärä.

voitte hyödyntää Sotkanetin linkkiä

4) Minkä ikäisille henkilöille kuntanne sosiaalitoimi on vuonna 2006 korvannut asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita? Kirjatkaa henkilömäärä.

voitte hyödyntää Tilastokeskuksen linkkiä

0 - 17- vuotiaille.

18 - 64- vuotiaille.

yli 64- vuotiaille

5) Kuinka monelle henkilölle kuntanne sosiaalitoimi on korvannut päivittäisten toimintojen välineitä vuonna 2006?

- henkilömäärä
- emme tilastoi ko. toimintalukuja

6) Minkä ikäisille henkilöille kuntanne sosiaalitoimi on vuonna 2006 korvannut päivittäisten toimintojen välineitä? Kirjatkaa henkilömäärä.

- 0-17- vuotiaille
- 18-64- vuotiaille
- yli 64- vuotiaille
- emme tilastoi ko. toimintalukuja

7) Kuinka monta hakemusta kuntanne sosiaalitoimi vastaanotti vuonna 2006 asuntoon kuuluvista välineistä ja laitteista sekä päivittäisten toimintojen välineistä?

kirjatkaa hakemusten lukumäärä

- yhteensä
- asuntoon kuuluvista välineistä ja laitteista?
- päivittäisten toimintojen välineistä?
- emme tilastoi ko. toimintalukuja

8) Kuinka monta prosenttia vammaispalvelun apuvälinepalveluiden päätöksistä on sellaisia, että kuntanne sosiaalitoimi antaa välineen asiakkaalle korvauksetta käyttöön, jolloin välineen omistus säilyy kunnalla? Valitkaa sopiva vaihtoehto.

- ei ollenkaan
- alle 25%
- 25-49%
- 50-74%
- 75-100%

Keskeytä

9) Kuinka monta kappaletta kielteisiä päätöksiä kuntanne sosiaalitoimi teki vuonna 2006

asuntoon kuuluvista välineistä ja laitteista?

päivittäisten toimintojen välineistä?

Millä perusteella kielteisiä päätöksiä tehtiin? Kertokaa esimerkkejä.

10) Tehdäänkö kuntanne sosiaalitoimessa kielteisiä päätöksiä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden tai päivittäisten toimintojen välineiden korvaamisesta jo puhelintiedustelujen perusteella ilman kirjallista hakemusta? Valitkaa sopiva vaihtoehto.

- kyllä
 ei
 en osaa sanoa

11) Onko kuntanne sosiaalitoimi päätöksillään ennalta rajoittanut asuntoon kuluviin välineiden ja laitteiden korvaamista? Valitkaa sopiva vaihtoehto ja perustelkaa tarvittaessa.

- ei
 en osaa sanoa
 kyllä. Mitä ne ovat?
 Perustelut rajoitusten käytölle

12) Onko kuntanne sosiaalitoimi päätöksillään ennalta rajoittanut päivittäisten toimintojen välineiden korvaamista? Valitkaa sopiva vaihtoehto ja perustelkaa tarvittaessa.

- ei
 en osaa sanoa
 kyllä. Mitä ne ovat?
 Perustelut rajoitusten käytölle

13) Kuinka paljon kunnassanne on budjetoitu asuntoon kuuluviin välineisiin ja laitteisiin vuodeksi 2007? Kirjatkaa euromäärä.

euroa

14) Kuinka paljon kunnassanne on budjetoitu päivittäisten toimintojen välineisiin vuodeksi 2007? Kirjatkaa euromäärä.

euroa

15) Kun verrataan vuoden 2007 budjettisuunnitelmaa vuoden 2006 toteutumaan, ovatko asuntoon kuuluviin välineisiin ja laitteisiin varatut määrärahat

- kasvaneet
 samat kuin aikaisemmin
 vähentyneet
 en osaa sanoa

16) Kun verrataan vuoden 2007 budjettisuunnitelmaa vuoden 2006 toteutumaan, ovatko päivittäisten toimintojen välineisiin varatut määrärahat

- kasvaneet
- samat kuin aikaisemmin
- vähentyneet
- en osaa sanoa

Keskeytä

17) Halutessanne voitte kirjoittaa alla olevaan tilaan kyselyn herättämiä ajatuksia, kysymyksiä ja huomioita.

PALVELUPROSESSI

18) Kuinka kauan kunnassanne keskimäärin kuluu aikaa asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hakemuksen vireillepanosta siihen, että väline on asiakkaan käytössä? Kirjatkaa vastauksenne viikoissa.

viikkoa

19) Ketkä tekevät kunnassanne päätökset? Nimetkää ammattinimikkeet.

20) Mikä taho tekee kunnassanne asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden, kuten kattonosturin palveluprosessissa seuraavat vaiheet? Valitkaa sopivat vaihtoehdot. Vaihtoehtoja voi olla useampia.

	aloite välineen hankkimiseksi asiakkaalle	asiakkaan apuvälinetarpeen arviointi	välineen hankinta	välineen asennus	käytön opetus asiakkaalle	välineen huollot ja korjaukset
kunnan sosiaalityö	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kunnan terveystoimi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kunnan rakennus- tai tekninen toimi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
erikoissairaanhoidon palvelut	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kuntoutuslaitokset	☐	☐	☐	☐	☐	☐
yksityinen palveluntuottaja	☐	☐	☐	☐	☐	☐
asiakas, omaiset, läheiset	☐	☐	☐	☐	☐	☐
en osaa sanoa	☐	☐	☐	☐	☐	☐

21) Onko kuntanne sosiaalitoimen henkilöstöllä riittävästi osaamista yllä olevan taulukon mukaisiin sosiaalitoimen tehtäviin? Valitkaa sopiva vaihtoehto.

- kyllä
- ei. Missä asioissa henkilöstön tehtävien hallintaa tulisi kehittää?
-
- en osaa sanoa

22) Miten asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet kilpailutetaan? Valitkaa sopiva vaihtoehto.

- tarjoukset pyydetään päätöskohtaisesti palveluntuottajilta
- käytössä on vuositarjoukset yleisimmistä vammaispalvelulain mukaan myönnettävistä välineistä
- asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita ei kilpailuta
- en osaa sanoa

23) Onko kuntanne sosiaalitoimi kilpailuttanut korvattavia päivittäisten toimintojen välineitä? Valitkaa sopiva vaihtoehto.

- ei
- kyllä
- en osaa sanoa

24) Onko kunnassanne vammaispalveluna korvattavien välineiden ja laitteiden palveluprosessissa käytössä

valitkaa sopiva vaihtoehto kultakin riviltä

	kyllä	käytössä osassa korvatuista välineistä	ei	en osaa sanoa
paperinen rekisteri	☐	☐	☐	☐
sähköinen rekisteri	☐	☐	☐	☐
yhteinen rekisteri terveydenhuollon kanssa	☐	☐	☐	☐
wälineiden luokitus	☐	☐	☐	☐
wälineiden yksilöintinumerot	☐	☐	☐	☐

Keskeytä

25) Asiakkaalle korvauksetta käyttöön annetut asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet

valitkaa sopiva vaihtoehto kultakin riviltä

	aina	joissakin tapauksissa	ei koskaan	en tiedä
palautuvat, kun käyttötarve on lakannut	☐	☐	☐	☐
varastoidaan palautuessaan	☐	☐	☐	☐
huolletaan/korjataan palautuessaan	☐	☐	☐	☐
annetaan käyttöön uudelle asiakkaalle palautuessaan edelliseltä käyttäjältä	☐	☐	☐	☐

26) Halutessanne voitte kirjoittaa alla olevaan tilaan kyselyn herättämiä ajatuksia, kysymyksiä ja huomioita.

APUVÄLINEPALVELUIDEN LAATUSUOSITUS

27) Oletteko perehtynyt Apuvälinepalveluiden laatusuositukseen? Voitte valita useita kohtia.

- olen tutustunut laatusuositukseen työssäni
- osallistuin laatusuosituksen laatimistyöhön vuosina 2002 - 2003
- olen osallistunut laatusuositusta käsitelleisiin koulutus- / tai muihin tilaisuuksiin vuosina 2003 - 2007
- muulla tavoin. Miten?
- en tunne Apuvälinepalveluiden laatusuosituksen sisältöä

28) Miten kuntanne sosiaalitoimi on käyttänyt tai hyödyntänyt Apuvälinepalveluiden laatusuositusta vammaispalvelun apuvälinepalveluiden kehittämisessä ja suunnittelussa?

29) Onko sairaanhoitopiirissänne laadittu alueellinen apuvälinepalveluiden suunnitelma palveluiden kehittämiseksi? Valitkaa sopiva vaihtoehto.

- kyllä
- suunnitelma on tekeillä
- ei
- en osaa sanoa

30) Jos alueellinen apuvälinepalveluiden suunnitelma on tehty/tekeillä

valitkaa sopiva vaihtoehto kultakin riviltä

	kyllä	ei	en osaa sanoa
onko kuntanne sosiaalitoimi osallistunut/osallistuu suunnitelman tekoon?	☐	☐	☐
onko suunnitelmassa sovittu työn- ja vastuunjaosta sosiaali- ja terveydenhuollon kautta myönnettävistä apuvälinepalveluista?	☐	☐	☐
onko suunnitelmassa sovittu yhtenäisistä käytänteistä sosiaali- ja terveydenhuollon kautta myönnettävissä apuvälinepalveluissa?	☐	☐	☐

31) Kuinka paljon kuntanne sosiaalitoimi ja terveystoimi tekevät yhteistyötä kuntalaisten apuvälinepalveluissa? Valitkaa sopiva vaihtoehto.

- paljon
- jonkin verran
- vähän
- ei lainkaan
- en osaa sanoa

32) Jos vastasitte äskeiseen kysymykseen "paljon", "jonkin verran" tai "vähän", minkälaista yhteistyötä olette tehneet?

Keskeytä

33) Onko Apuvälinepalveluiden laatusuositus ollut käyttökelpoinen työväline vammaispalvelulain mukaisten apuvälinepalveluiden kehittämisessä? Valitkaa sopiva vaihtoehto.

- kyllä
- ei
- en osaa sanoa
- laatusuositusta ei ole käytetty

34) Onko Apuvälinepalveluiden laatusuositus ollut riittävä ohjauksen väline vammaispalvelulain mukaisten apuvälinepalveluiden kehittämiseen? Valitkaa sopiva vaihtoehto.

- kyllä
- ei
- en osaa sanoa

35) Jos vastasitte kysymyksiin 31 ja 32 "ei", kertokaa, mitä suosituksen tulisi sisältää, jotta se olisi käyttökelpoinen ja riittävä työn ja ohjauksen väline.

36) Mitä muuta tukea tarvitsitte vammaispalvelulain mukaisten apuvälinepalveluiden laadun kehittämiseksi?

37) Onko kunnassanne ollut epäselvyyksiä siinä, että korvataanko/luovutetaanko (apu)välineet lääkinnällisenä kuntoutuksena vai vammaispalvelulain perusteella? Valitkaa sopiva vaihtoehto.

- aina
- usein
- joskus
- ei koskaan

38) Viitaten edelliseen kysymykseen, jos vastasitte "aina", "usein" tai "joskus", minkälaisia epäselvyyksiä on ollut?

39) Joillakin kunnilla/sairaanhoitopiireillä on käytössä toimintamalli, jossa sosiaali- ja terveystoimen apuvälinepalvelut on yhdistetty. Onko kuntanne mukana tällaisessa toimintamallissa? Valitkaa sopiva vaihtoehto.

- kyllä
- ei
- en osaa sanoa

40) Mitkä ovat/olisivat mielestänne edellisessä kysymyksessä esitetyn mallin hyödyt?

haitat?

Keskeytä

41) Kenelle olette tiedottaneet vammaispalvelulain perusteella korvattavista asuntoon kuuluvista välineistä ja laitteista sekä päivittäisten toimintojen välineistä sekä niihin liittyvistä palveluista?

42) Miten olette tiedottaneet vammaispalveluiden apuvälineistä ja niihin liittyvistä palveluista? Voitte valita useita vaihtoehtoja.

- opaslehtisellä
- internetissä
- paikallislehdissä
- tiedoitustilaisuudella
- koulutustilaisuudella
- muuten. Miten?

43) Onko asiakkaillanne mielestänne riittävästi tietoa vammaispalvelulain perusteella korvattavista asuntoon kuuluvista välineistä ja laitteista sekä päivittäisten toimintojen välineistä? Valitkaa sopiva vaihtoehto.

- kyllä
- ei
- en osaa sanoa

44) Halutessanne voitte kirjoittaa alla olevaan tilaan kyselyn herättämiä ajatuksia, kysymyksiä ja huomioita.

Kiitos vastauksistanne. Kerättyjä tietoja hyödyntämällä voidaan kehittää vammaispalvelun apuvälinepalveluiden palveluprosesseja ja varmistaa prosessien laatua.

Haluan lähettää vastaukset

TYÖPAPEREITA-sarjassa aiemmin ilmestyneet

2008

Johanna Hiitola. Selvitys vuonna 2006 huostaanotetuista ja sijaishuoltoon sijoitetuista lapsista
Työpapereita 21/2008 Tilausno T21/2008

Tuula Kekki, Pia Kajander. Päihdestrategia työnohjaajana. Toimijoiden kokemuksia kirjoitusprosessista ja strategian toimeenpanosta
Työpapereita 20/2008 Tilausno T20/2008

Hannele Hyppönen (toim.). Sosiaali- ja terveydenhuollon tietotekniikan ja tiedonhallinnan tutkimuspäivät. Tutkimuspaperit 2008
Työpapereita 19/2008 Tilausno T19/2008

Reijo Sund, Merja Juntunen, Peter Lüthje, Tiina Huusko, Matti Mäkelä, Miika Linna, Antti Liski, Unto Häkkinen. PERFECT – Lonkkamurtuma. Hoitoketjujen toimivuus, vaikuttavuus ja kustannukset lonkkamurtumapotilailla
Työpapereita 18/2008 Tilausno T18/2008

Minna Kivipelto. Osallistava ja valtaistava arviointi. Johdatus periaatteisiin ja käytäntöihin
Työpapereita 17/2008 Tilausno T17/2008

Kaarina Wilskman, Timo Ståhl, Seija Muurinen, Kerttu Perttilä, Matti Rimpelä. Väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnissa. Raportti kunnanjohtajien kyselystä 2007
Työpapereita 16/2008 Tilausno T16/2008

Anna Kokko. Valistusta vauvaperheille. Raportti Meille tulee vauva -opaskirjaseen uudistustyöstä 2005–2006
Työpapereita 15/2008 Tilausno T15/2008

Anu Leinonen. Sosiaalipalvelut muutoksessa – Paras vai palveluaukko? Tutkimussuunnitelma ParasSos-tutkijaryhmälle
Työpapereita 14/2008 Tilausno T14/2008

Maritta Vuorenmaa & Lasse Löytty. Kohti pohjalaista hyvinvointia. Arviointinäkökulmia Pohjanmaa-hankkeen ensimmäiseen toimintakauteen vuosina 2005–2007
Työpapereita 13/2008 Tilausno T13/2008

Lauri Vuorenkoski, Mauno Konttinen, Minna Sinkkonen (toim.). Signaaleja. Stakesin tulevaisuusraportti 2008
Työpapereita 12/2008 Tilausno T12/2008

Sopimusohjauksen kehittämistyöryhmä: Suositus sopimusohjauksen toteuttamiseksi
Työpapereita 11/2008 Tilausno T11/2008

Marke Jääskeläinen, Anna-Liisa Salminen. QUEST 2.0 -apuvälinetyytyväisyyttä arvioivan mittarin käyttöönotto ja soveltuvuus Suomessa
Työpapereita 10/2008 Tilausno T10/2009

Tarja Heino. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Selvitys Lastensuojelun kehittämisohjelmalle
Työpapereita 9/2008 Tilausno T9/2008